

ALBINA CARPAȚILOR.

Apare la 15. și ultima sâ-cărei luni, în fascicule de 2 côle. ABONAMENTUL pentru Austro-Ungaria: pe an 6 fl., pe 6 luni 3 fl., pe 3 luni 1 fl. 50 cr.; pentru România: pe an 16 lei, pe 6 luni 8 lei, pe 3 luni 4 lei. — O fasciculă 25 cr. sâ 70 banî. — Abonamentele se fac la editorul W. Krafft în Sibiu, la colectorii, la oficiile postale și la tôte librăriile.

Amor și ortografia.

Novelă.

(Fine.)

XII.

Așadar Aurel ședea la masă cu inima sdrobotă, fără a ști ce se întemplantase cu logodnica sa, fără a ști ce să aștepte pentru momentul cel mai de aproape. Sbuiciumat de gândurile cele mai felurite, el nu găsia gust în bucate, nu găsia plăcere în vinuri. Întemplantarea mai mult decât vre-o dispozițiune intenționată îl aședase între două mătuși, ale cărora guri semănau a două „mori stricate”. La început se încercară a lega o conversațiune cu Aurel, și a-l „descose” în privința indispozițiunii neașteptate a logodnicei sale, dar tinerul le dede răspunsuri atât de scurte și de rezervate, încât mătușile descuragete se apucară de altă materie și începură a pune la cale tôte cunoșcințele ce le aveau. De limba lor ascuțită nu scăpă nimeni. Aurel ascultă la început cuvintele lor reütăcioșe, dar cu încetul deveni foarte visător și peste puțin cugetele sale retăciau printr' alte regiuni. Era o tristă logodnă.

— „Dar ce puțin mănânci, nepoțele,” țise în fine una dintre mătuși, vedând distrațiunea deosebită a logodnicului. „Nu-ți mai face așa gânduri rele. Până mâne Iuliei îi va fi mai bine și te va despăgubi pentru răbdarea de astăzi. Dar, apropo, par că lipsește și cumnatu Rentenu; ce s'o fi făcut?”

— „Se află lângă Iulia,” țise Aurel că pentru a scusa absența fiitorului său socru.

— „Cum,” făcu mătușica, „dênsul este acolo și d-ta nu te duci să veđi, ce-î lipsește logodnicei D-tale? Frumoși tinerii în țiuva de astăzi, pre legea mea. Așteptă să le pice tot „mnră'n gură.”

— „Medicul m'a oprit să o ved.”

— „Aida de! Medicul să-și vedă de ale sale și să nu se amestece unde nu se pricepe. Vederea logodnicului

ei va vindeca pe Iulia mai iute decât tôte doctoriile din lume. Așa sunt bólele de fată mare.”

— „Cređi D-ta?” făcu Aurel pe când un palid suris trecea pe fața sa.

— „Așa, așa! dragă nepoțe. Te sfătuesc să cerci de-acum. Decă Iulia te iubește, după cum suntem toți convinși, ea trebuie să se vindece în momentul, când te va vedea înaintea ei.”

O ideiă diabolică trecu prin mintea mătușei, care voia să-și petrecă timpul în tôte chipurile. Ea voi să facă lumină în misteriosul întunec, ce învelia tôte întemplantările din séra acésta. Decă bóla Iuliei era numai prefăcătoria, spectacolul mult așteptat de invitați și care prin îndemânarea doctorului Salitrénu fusese delăturat, acest spectacol trebuia să se arête, deși sub altă formă. Ea își propuse dar a face pe Aurel să mērgă în odae, în care se afla Iulia, pentru a cerceta lucrul. Momentul nu putea fi mai potrivit pentru îndeplinirea aceluși plan, că-cî tinerul avocat începea să se întrebe singur, decă nu era o jucărie a logodnicei sale.

— „De altcum,” continuă mătușa, „nu 'nțeleg; cum un medic te pôte opri de a vedea pe alésa D-tale, care se află pôte în pericol. Pe vremea mea tinerii treceau peste astfel de pedeci de a două mână, nu cunoșeau nici ordinăciunile doctorilor, nici prescrierile etichetei, fiind-că iubirea lor era mai puternică, decât tôte aceste nimicuri scornite în țiuva de astăzi.”

— „Ai dreptate d-ta, mătușică,” țise Aurel, „și nu înțeleg de ce nu m'am dus pân' acum să ved ce face Iulia.”

— „Încă nu este târđiu, nepoțe dragă. Chiar acum sunt toți atât de absorbiți în conversațiune încât nici n'ar băga de semă lipsa d-tale.”

Aurel ascultând numai dorința sa de a-și câștiga si-

guranță, se și sculă dela masă și se furișă din sala de mâncare, pe când mătușa cu un suris triumfător pe buze se bucura dinainte de efectul, ce-l va avea viclesugul său.

Aurel ieși în coridor și înaintă cu pași liniși și cu inima turburată până la ușa bine cunoscută, în dosul căreia trebuia să zacă bolnavă mirésa lui. El se apropiă reținându-și resuflarea și ciocăni ușurel, dar nimeni nu răspunse. El repetă bătaea; aceeși tăcere. O neliniște de morțe îl cuprinse; ne mai putând răbda, tinărul deschise ușa foarte încet și intră în odăea Iuliei. Aci nu era nimeni; lampa tot ardea pe masa de toaletă și câte o bandă imprăștiată pe parchet, câte o fâșă de stofă erau urmele gătelilor de logodnă. Aurel respiră cu deliciu parfumul Iuliei, care împlea tot spațiul, și i se părea că vede înaintea ochilor săi mândra și frumoasă fată a Renténului privindu-l cu demnitatea ei imposantă. Era o înșelăciune a simțurilor, că-că odăea era de tot golă. Cedând unui acces de slăbiciune voluptuoasă, Aurel se lăsă să cadă în môlele fotei, unde Iulia petrecuse atâta timp. Ori cât de interesat să fi fost amorul lui, Aurel era tinăr și Iulia frumoasă; așadar simțimintele gingașe nu puteau să nu se nască în sufletul său. Și acum, când se credea încă în drept de a spera, că Iulia este a lui, se gândi cu fericire la momentul, în care îi va fi iertat să o strângă la stînul său.

El stătu câte-va minute cufundat în astfel de cugete, ca și când și-ar fi uitat de ce venise aci. Apoi de odată tresări, își aduse aminte, că Iulia era bolnavă, dar unde se afla ea? El se uită în giurul său și peste tot vedu pustietate. Privirea lui rătăcitore fu atrasă de o mică epistolă ce zăcea pe parchet. El o rădică printr'o mișcare răpede. Era ultima epistolă a lui Iancu:

„Adio, Iulio; te iubesc și mor.“

Aurel tresări ca mușcat de o viperă. Așadar tot Iancu era în calea sa, Iancu, care și mort se întrepunea între sine și fericirea sa. Tinărul avocat geci totul și sfâșiând biletul în pumnul său, ieși din odăea Iuliei, luă răpede o pălărie din anticameră, fără să caute a cui este, și alergă pe stradă. Sângele său era în fierbere; odată trebuia sfârșită această dramă; era destul de când aștepta. Ca toți ómenii, cari se ved opriți în drum aprópe de ținta dorințelor lor, așa și Aurel devenise nerăbdător, nervos, voia să precipiteze lucrurile. El alerga la sălașul lui Iancu, unde trebuia să găsească esplicarea enigmei.

XIII.

Cetitorul atentiv va fi gicit, că Salitrénu jucase un rol important în cele istorisite, chiar și când nu-și arăta influința pe față. El fusese așa dîcînd puterea, care a condus acțiunea diferitelor personaje puse pe scenă. Era lucru evident că el a voit să scape cu ori-ce preț pe fiitorul său fiiu adoptiv și să-l facă fericit. Întru cât îi va fi reușit această întreprindere, urma va alege.

— „De vom întârziă un minut, veți plânge amar,“ dîsese el cătră Renténu când porniră din salonul sgomotos, unde în loc de logodnă era să fiă o simplă cină. Bătrânul capitalist, speriat de morțe, își pierduse totă puterea de voință. De altcum toți încăpăținații de natura lui Renténu se găsesc incapabili de a mai lupta, îndată ce îi lovește o nenorocire. Ei devin asemenea unor copii și se predaș cu totul în mâinile vre unui om energic, care știindu-și conduce se servește de ei ca de niște instrumente. Ren-

ténu era obraznic în fericire; umilit, impotent în nenorocire. El se lăsă dar a fi condus de Salitrénu, care cu un sânge rece admirabil întreprindea a face lumină în întunerecul situațiunii. Astfel ómenii adevărat tari își arată totă valoarea lor numai în momentul decisiv.

Cei două bărbați înaintău în tăcere. Renténu nu cuteza să întrebe, ér în planurile doctorului nu intra ca să vorbescă fără a fi întrebat. Era lucru ciudat însă, că cu cât înaintău acești două ómeni atât de diferiți, cu atâta pașii doctorului se răriaș, pe când ai bătrânului capitalist se iuțiaș. Sărmanul bătrân credea că viséză un vis greș. El, care cu câte-va minute mai înainte se simția atât de fericit, acum cădut în mijlocul prăpastiei, cu morțea în suflet, se aștepta la fiă-care moment să-l lovescă o nenorocire teribilă, precum mai înainte era să-l ucigă rușinea unui scandal. Se vedea predat cu totul în mâna unui om, care, cu cât se scobora însuși, cu atât se înălța mai tare și lua proporțiunile gigantice ale unui semideu. Renténu, pe jumătate îndobitocit de spaima ce resimțise, se uita cu admirațiune și sfială la doctorul Salitrénu, care pășia lângă el cu liniștea și nepăsarea lui obicnuită. „Séu că pericolul nu e mare, își dîcea capitalistul cu logica desperării, séu că n'are inimă, de póte rămănea atât de nepăsător.“

Ca și când Salitrénu ar fi înțeles acest monolog, el se opri și dîse:

— „Numai sângele rece póte scăpa situațiunea. Étă-ne ajunși la ținta preâmblerii nóstre. Încă odată îți recomand cel mai mare sânge rece și o liniște la totă proba.“

Dîcînd acestea Salitrénu deschise pórtă casei, în care ședea Iancu, și intră arétând drumul nenorocitului tată al Iuliei. Bietul bătrân tremura din tóte membrele de emoțiune și de neliniște. Ce era să vadă, dumnezeule! Voi să opréscă pe Salitrénu, dar acesta trecuse înainte; voi să vorbescă, dar emoțiunea îi opri cuvintele în gât. Când ajunseră la ușa camerei lui Iancu, cei două ómeni se opriră un moment și ascutară. Nicî un sunet nu se auđi; Salitrénu bătu în ușă; aceeși tăcere.

— „Numai de nu s'ar fi realizat temerile mele,“ murmură el destul de tare pentru ca bătrânul să póta auđi. „Numai de n'ar fi prea târziu!“ — Renténu se înfioră.

Doctorul deschise ușa; în camera Iancului domnia întunerec complet. Salitrénu scóse chibrituri și făcu lumină. Atunci o priveliște de o poesiă cuprinđetóre se înfățișă privirilor uimite ale celor două bărbați. Iancu era de jumătate culcat pe canapea, cu fața palidă dar senină, cu buza surdîndă, ér cu brațul său cuprinđînd încă adorabila talie a Iuliei. Acésta cuprinsese cu améndoué mâinile gâtul amantului ei; avea capul rezimat de umărul lui, ér buzele și fața rădicată spre el par că-î cereaș o sărutare. Frumósele lor corpuri înlânțuite păreaș că forméză un singur corp; erau uniți prin morțe, decă viața îi separase. Eraș atât de frumoși și de fericiti, încât nicî lui Renténu nu-î făcu impresiunea teribilă, la care se aștepta doctorul. Acesta aruncă asupra acelei grupe o singură căutătură puternică, în care se cetia ironia, satisfăcțiunea și póte... invidia. Istorisim, nu inventăm, de aceea presentăm ómenii cum sunt, cu defectele și calitățile lor. Dar acesta fu singurul semăn de mișcare ce-l trădă; apoi fața sa luă éráșfi ficsitatea marmorei, ochiul său deveni rece și sever, când privi la bătrânul înmărmurit, apoi degetul său printr'un

gest de o elocință sublimă arătă asupra grupei adorabile ce se afla înaintea lor. Renténu făcu un pas înainte, cădu în genunchi cu greutatea unui corp neînsuflit și cu capul plecat pe piept începu a plânge amar.

— „Ași da jumătate din viață, pentru a-mi repara greșela,” zise el cu o voce întretăietă de suspine.

Salitrénu avu un suris de o ironie crudă. El se gândi, că vechiul băcal rămăsese negustor până și în durerea sa. Era în stare să se tocmescă cu morțea.

— „Oh, doctore,” se vătă Renténu, isbucnind după o tăcere atât de îndelungată „aibi milă de părul meu cărunt și de păcatele mele; nu-mi lăsa fata să moră. Bătrân habăuc ce-am fost! de ce n'am crezut pe sêrmana Elena! Vai de ea, și de ea! ce va face când va auzi nenorocirea cea mare. Va muri și ea! Êr eă, din păcatele mele, voi rămânea singur ca un cuc. Doctore, doctore, aibi îndurare de mine; îți dau ce mi-î cere, numai scapă-mi fata de morțe!”

Doctorul Salitrénu făcu din umeri cu nepăsare.

— „Numai dumnezeu face minuni,” zise el.

— „Așadar e morță cu totul,” se boci bietul bătrân, „morță fără speranță. Și din vina mea. Ba nu e vina mea. Este vina aceluia avocat, care mă asigură, că Iulia îl iubește și-l va iubi. Eă îl credeam, nerodul de mine. Unde-î acum să-î arăt lucrul sêu, să-l pun față 'n față cu morțea ca să-l mustre conștiința. Dumnezeu să-î dea nenorocirea, pe care a grămădit-o el asupra noastră. Blăstemul meu să cadă asupra capului sêu!”

Renténu zisesese aceste cuvinte cu o voce puternică și vibrândă. Ușa camerei se deschise ca prin farmec și în odaie intră Aurel cu hainele în disordine, cu fața palidă dar gravă, cu fruntea încrețită și ochiul strălucitor. Peste totă ființa lui era revărsată o demnitate jalnică, ca la un om ce face un mare pas. El înaintă cu pași lini cătră Renténu, pe când cei doi marturi ai acestei scene neașteptate se uitau uimiți unul la altul.

— „Domnul meu,” zise Aurel cu voce lină, „am auzit cuvintele D-tale și mărturisesc că merit blăstemul D-tale. Dar acest blăstem îl port în sinul meu, și-l voi purta în totă viața. Remușcarea faptei, a căreia vină grea cu toate acestea nu o port numai eă, nu-mi va lăsa pace și odihnă un singur moment. Mă duc să-mi port disperarea și crima în țeri străine și pôte cerul se va îndura să-mi ia această viață, care-mi e o sarcină. Êr D-ta, pe care nu mai cutez a te numi părintele meu, îndură-te, când vei crede că cupa mi s'a împlut, și trămite-mi din depărtare iertarea D-tale, ca cerul încă să mă ierte.”

Țicând acestea, Aurel făcu un semn trist cu capul, aruncă o lungă privire sfășietore asupra părechei adormite și ieși precum a intrat, cu aceeși pași lini, cu același mers solenel. De atunci Dr. Aurel Parafescu s'a făcut nevăzut.

— „S'a dus, nebunul,” zise Renténu după câte-va minute de pauză; „el suferă, se vede; dar căința și durerile lui nu-mi redau viața fiicei mele. Nu mai există dară dreptate nici în cer nici pe pământ?”

— „Singur ți-ai făcut nenorocirea, părinte denaturat. Acum suferă!” zise Salitrénu fără milă.

— „Vai, doctore, doctore, mă omori cu așa vorbe. Mai bine încercă-ți puterile; nu există nici un mijloc de a-o rechiama la viață pe această scumpă copilă?”

— „Dar Iancu ai voi să rămână mort?”

— „Pôte c'ar fi mai bine pentru amândouă, dómne iertă-mă!”

Doctorul avu un gest de indignațiune.

— „Așadar,” zise el, „până acolo merge orbirea D-tale. Să-ți fiă rușine a te mai numi om, când dorești morțea de aprôpelui D-tale pentru că acesta este în interesul D-tale. Meriți într'adevăr nenorocirea ce-ți cade peste cap. Afiă dar, om încăpăținat, că eă îi destinam Iancului totă averea mea și că fiica D-tale ar fi făcut, luându-l pe el, o partidă strălucită.”

— „După un fonetist tot nu mi-ași fi dat pe Iulia mea.”

— „Asta e prea mult,” strigă doctorul Salitrénu. „Pentru a pune odată capăt acestei încăpăținări, étă, ce-teșce!” El dede lui Renténu să cetescă o epistolă, în care între altele scriea un amic al doctorului:

„E probabil, că Academia română în scurtă vreme va adopta ortografia fonetică.”

Renténu rămase un moment pe gânduri, apoi zise:

— „Decă până și Academia își plécă armele, atunci nu mai am ce zice.”

— „Așadar n'ai mai avea nici o obiecțiune, pentru a uni pe cei doi tineri, dec' ar fi în viață.”

— „De ce să mă mai gândesc la astfel de lucruri, decă i-am omorit odată prin nerozia mea?”

— „La dumnezeu sunt multe cu putință,” zise doctorul cu un ușor suris, „el mai pôte face minuni pentru robii sêi aleși.”

— „Vai, tacă doctore! Nu-ți mai ride de mine? destul de necăjit sunt eă așa. Ași face tôte ca să pot îndrepta greșela mea.”

— „Ai și uni pe cei doi amanți?”

— „Până și asta ași face-o.”

— „Poți jura?”

— „Pe sufletul meu și pe partea mea din raiu.”

— „Atăta ajunge. Acum află, părinte încăpăținat, că științei i-a mai rămas o vorbă de spus, și că prin mari necazuri îmi va putea succede să redau viața celor doi morți.”

— „Ce spuă, doctore! Mă faci nebun de bucuriă!”

— „Am zis cu mari necazuri și numai sub condițiunea că cei doi tineri se vor șci uniți pentru tot-déuna.”

— „Cu Dumnezeu! Scapă-î, doctore, și vom fi toți fericiți, vom forma cu toții un trup și un suflet.” Țicând acestea bătrânul capitalist strînse în brațe pe doctorul mântuitor, care din parte-și avu un suris plin de ironie.

Este inutil de a mai adaoge, că doctorul Salitrénu, gfcind ce întrebunțare voia să facă Iancu de ciancali, îi dase în locu-î o sticlură cu un narcotic tare și pe această împregiurare își basase tot planul de campaniă, pe care l'am văzut desvoltat.

După un somn de 24 de ore, cei doi amanți, cari fuseseră transportați în casa lui Renténu, se deșteptară în brațele părinților Iuliei și ai lui Iancu, pe cari îi chiamase Salitrénu fără a le spune ceva despre drama desvoltată.

Iancu și Iulia formară o păreche fericită. Ei nu uitară însă nici un moment, că Salitrénu fusese făptuitorul fericirii lor; decă îi deschiseră un loc în mijlocul lor, unde scepticul doctor se putu convinge că lumea tot nu e așa de rea după cum crezuse.

Iosif Popescu.

Dora.

Macedonă.

Fost-ați voi la Călărești,
Unde sunt Români sumeți,
Ripe negre, case albe,
Ce se 'nalță pria păduri
Ca locașuri de vulturi
Acățate de stânci dalbe?
Acolo, ascunse 'n nori,
Nasc fetițe, mândre flori.
Sórele nu le păleşce
Farmecul desfătător.
Dar prin ele strălucește
Dora ce e dómna lor.

„Dora, Dorióra mea,
Cóma-ți luce ca o stea
Peste marmura cea albă
Seménată de porfir,
Și gurița ta cea dalbă
E un dulce trandafir!
Spune mie unde duci
Frumuseți atât de dulci?
Ele nu sunt date ție
Să le duci la un mormént,
Ci să le dai pe pámént,
Póte chiar să le dai mie?”

Iea aminte, draga mea,
Când la raiu tu vei intra,
Se va cere socotélă,
Omul căruia le-ai dat
Le-a 'nțeleș, le-a meritat?
Dă-le mie, n'ai sfíelă!
Pune masa, vieța mea,
Să serbám logodna ta.
Nu voiú cupe aurite,
Că-cí eú am gurița ta.
Nu voiú vinuri bálsámite
Că-cí am sufletul a-ți bea!“

D. Bolintíneanu.

Avram Iancu, regele munților.

Deșteptă-te, Române, din somnul cel de mórte,
În care te-adânciră barbarii de tirani;
Acum orí nici-odată urzește-ți altă sórte
La care să se 'nchine și cruții tîi dușmani.

A. Mureșan.

Este propriul popórelor, care aú suferit mult în decursul vécurilor, să-și formeze un cult deosebit pentru rarii bărbați ce se rădică de-asupra vulgarului prin fapte strălucite. Astfel un Horia, Cloșca și Crișan în 1784, un Iancu, Dobra, Butén, și alți martiri din 1848 aú remas și vor rămânea pururea în memoria Românilor. Cu tóte acestea, orí cât de mare ar fi meritul diferiților eroi, nici unul n'are popularitatea Iancului. Acesta este Garibaldi al Românilor. Numele lui este pronunțiat până și de copiii mici din Transilvania cu o mândrie națională din cele mai mari. „Iancu vitézu“ își are cântecele sale, își are legendele sale eroice, are chiar o dramă în limba maghiară, dramă care tinde a mijloci o apropiere între cele două națiuni conlocuitoare. Decă acest caracter nobil și generos nu și-a găsit încă un cântăreț român, care să-i mărescă faptele, cauza trebuie căutată în împregiurări politice delicate mai mult, decât în indiferentismul séu în necapacitatea literaților noștri.

Credem însă, că nu s'ar putea material mai multă-mitor atât pentru poesiă, cât și pentru prosă, ér publicul român ar ceti cu lăcomiă istoria redesteptării naționale a unui popor încă amortit până ieri alaltă eri. Ér Iancu este conducătorul și incarnațiunea acestei mișcări mai unice în întunecósa și trista istoriă a Românilor ardeleni. De atunci multe lucruri s'aú schimbat. Am trecut încă prin ispite grele, dar în sfêrșit gășirăm un colțișor unde să ne plecăm capul. Credem însă, că este o faptă demnă, de a face cât se póte de cunoscut pe acela, care sub drapelul lealității a cercat să arête nu numai că nu suntem morți, dar că într'adevăr „sângele apă nu se face“. Nu vrem nici decum prin aceste șiruri să scormonim jarul de sub spuză, să îndemnăm póte la învrăjbire prin reinprospătarea unor dușmănií uitate. Departe de noi astfel de idei! Dar nu ne putem opri de a lăsa curs liber simțemintelor de mândrie și de însuflețire națională, când péna noastră scrie numele unui eroi și martir. Decă vom fi părținitori în cele ce vor urma, cetitorul să ne ierte, că-cí amintirea durerilor este încă prea prospétă pentru a nu ne răpi o mare parte din sângele rece necesar.

I.

Era în luna lui Maiú 1848. La dieta' din Clușiú venise între alți tineri și un june maghiar plin de talent cu numele Vasváry, orator fórte popular și plăcut, de care-și temea Kosuth popularitatea. Acest tinér fu invitat la Abrud de d-nul Iosif Sterca Șuluț de Cárpeniș, un prietin al advocatului Avram Iancu. Aci junele Vasváry exprimá dorința de a vedea pe tribunul, al căruia nume începea sa aibă resunet în tóte părțile. „A dóua și la améđi, istorisește d-nul Șuluț¹⁾, am sosit la Iancu, unde Vasváry fu primit fórte bine. Tatál Iancului era jude comunal (primar), iobagiú, însă om bogat, voinic, îmbrăcat bine; la casa lui aflái tot-déuna cafea, rosol, vin bun, apă de Borsec, păstravi și vénat. Abia am sosit în casă și abia aú făcut cunoșcínță cei două tineri, în cincí minute s'a încins o dispută fórte înfocată între ei; credeaí că nu acum se vedeaú pentru prima órá, ci că sunt două antagoniști, carií de mult așteptá unul după altul să-și continue o dispută nefinită. După prând ni se aduseră caii să plecăm la munte. Ne-am luat diua bună dela căseni; Iancu și Vasváry aú ieșit până în curte disputând. Când era să încalce Vasváry, Iancu îi dișe:

— „Șcií ce, domnule, decă m'ai onorat cu visita D-tale, nu mă multănesc cu o jumétate de di, remái până mâne, și decă nu vrei să te mai întorci pe aici, îți dau eú un conducător, care te va duce peste munți pe la „Fântánele.“

Vasváry n'a așteptat să-í diică a dóua órá; ne-am întors în casă, unde s'aú încercat améndouí să se capaciteze. Eú i-am lăsat în pace, mă desfátam privindu-í; améndouí erau înalți, voinici, blondini, înfocați, esaltați, oratori buni, în etate de 24 de ani, talentați; nu se puteau de loc capacita. Pe urmă ieși Vasváry pe față și dișe:

— „Ce a greșit dieta din Clușiú, va îndrepta cea din Peșta, dar uniunea se va face, decă nu altmíntrelea, prin puterea armelor.“

¹⁾ „O lacrimă fierbinte,“ de Iosif Sterca Șuluț de Cárpeniș, Brașov, 1877, pag. 48 — 49.

La auzul acestor cuvinte Iancu sări de pe scaun drept în sus, ca și când l'ar fi mușcat un șerpe, se făcu palid ca mórtea și răcni într'un ton, de și eü m'am speriat de el.

— „Să nu vë împingă infernul la acest pas, că-cî atunci v'a cântat cocoșul. Să șcii, că eü sunt nepotul lui Horia, care a crescut în casa asta, unde ne aflăm noi, și care a murit ca martir pe rotă, ér trupul i s'a aruncat în tóte părțile lumei. Sunt gata a-i urma lui, dar uniunea n'o primesc.“

— „Ei bine, ce vreți să opuneți puterii maghiare, cu care sunt însoțiți toți Românii, toți Slovaci și Germanii din Ungaria?“ dîse Vasváry.

— „Brațele nóstre,“ îi răspuse Iancul, „cósele și fierul dela plug, și vai de acela, care ar cerca să supună acești munți, acela va mușca pământul.“

Vedënd eü, că de capacitate nu póte fi vorba, m'am întrepus și am pus capăt disputei, făcëndu-i pe amëndouî să promită, că nu vor mai politisa.

În ziua următoare Vasváry a plecat; la despărțire dîse:

— „Să ne revedem ca deputați în dieta din Pesta.“

— „Mai de grabă ne vom întelni în luptă, decât acolo,“ îi răspuse Iancul.

— „Atunci da,“ l'a întrerupt Vasváry.

Dându-și mâna s'aü despărțit. Eü am însoțit pe Vasváry până a trecut munții. În tot decursul călătoriei a tăcut, era cufundat în cugete. Décă l'am întrebat de cauza tăcerii, mi-a răspuns că frumșeta acelor munți giganticî l'a fărmeceat; mie însă mi s'a părut, că alte cugete îl neodihniaü, că-cî odată a întrerupt tăcerea cu cuvintele:

— „Iancul acesta e un om estra-ordinar; e cu sânge rece, talentat, dar când vorbește de suferințele națiunei sale e fanatic, îi scînteiează ochii și poți vedea în ei făclia revoluțiunei aprinsă.“

Până aci domnul Șuluț. Am citat acest pasagiü, mai întâiu pentru că se rapórtă la eroul nostru și-apoi pentru că în câte-va cuvinte un străin, de altcum tinër și generos, judecă cu justetă pe tribunalul poporului român.

II.

În munții dela Vidra de sus, în acest cuib al libertății, unde a supt Horia dorul neatêrnării, aci a vedüt lumina țilei și demnul sêu nepot, nemuritorul Avram Iancu.

Acesta s'a născut în anul 1824¹⁾. Tatăl sêu, Alecsandru Iancu, a fost unul dintre locuitorii cei mai respectați din sat, și ca toți muntenii purta negoț cu vase de brad, pe care le ducea până la Arad, Măcău și Dobrițin. Alecsandru Iancu era om fórt deștept, dela natură avea minte ageră, a învățat și carte și a fost mult timp jude comunal și gornic de păduri; cu diligența sa și-a făcut și o avere frumósă. Tinêrul Avram, ca copil încă, se distingea prin aplecarea sa la învățatură. Deci tată-sêu se decise a face sacrificii, pentru ca Avram să devină cărturar; el îl trâmise la școlă, mai întâiu la Abrud, apoi la Zlatna și la Blasiü, unde-și făcu studiile elementare și gimnasiale. Filosofia și dreptul le-a absolvat Iancul în Clusiü. Pretutindenî a fost el unul dintre cei mai buni școlari; îi plăcea cu deosebire matematica.

După absolvarea studiilor iuridice Iancul se duse să practiceze mai întâiu la tesaurăria din Sibiiü, apoi la tabla regescă din Oșorheiü, unde și depuse censura de avocat în anul 1848.

Cu anul acesta începe viața publică a Iancului și istoria lui nu se mai póte despărți de istoria revoluțiunei. Activitatea lui e de scurtă durată, abia ține 4 ani; dar faptele acestui spirit ales și acestei voințe de fier străluce în acel scurt timp de lumina cea mai curată. Cu însușirile sale sufletești și trupești, cu simțul sêu nobil, cu dorul arđetor de libertate și neatêrnare, dor nutrit prin studiul istoriei moșilor sêu, Iancul era chiămat nu numai să jöce un rol în acești ani de turburare, dar chiar să stea în fruntea acțiunei. El șciu să facă o trupă de lei dintr'un popor de miei și să pună în uimire lumea, care nici nu șcia că esistă Români în Transilvania.

O sórte tristă îl aștepta; amăgiri crude era să sdrobescă peste patru ani sufletul lui cel mare, să stingă în el focul arđetor al naționalității, din erou să facă un bolnav; dar scurta lui activitate a fost de ajuns pentru a-i eternisa numele. Chiar decă istoria părtinitóre ar retăcea sêu ar falsifica rolul ce l'aü jucat Românii transilvăneni în revoluțiunea din 48, „Iancul vitézu“ totuși va avea un altar, unde cea mai curată tãmăe i se va aduce jertfă. Acest altar este inima fraților sêu de un sânge.

III.

Într'alt loc²⁾, făcënd biografia unui alt tribun al poporului, a lui A. Papiü Ilarian, am arêtat pe scurt fier-

¹⁾ „Ponteonul român“, de Iosif Vulcan pag. 72.

²⁾ „Albina Carpaților“ anul III (1879) pag. 372.

Avram Iancu, regele munților. (Pag. 148.)

După o fotografia de Iosif Ebert din Viena.

berile care premerseră revoluțiunea din 1848-49. Începând dela adunarea canceliștilor români în locuința lui Avram Iancu din Oșorhei până la cele dintâi pușcături, care inaugurară lupta civilă în Transilvania, Iancu a reprezentat puterea de acțiune și a fost peste tot în fruntea acțiunii. Încă pe la finea lui Maiu 1848, după adunarea din (3) 15 Maiu, care proclamă naționalitatea Românilor, Iancul întăritat de vârsarea sângelui român la Mihalț a voit să rescôle poporul. Cu mare greutate le-a succes amicilor săi dela Sibiiu, ca să-l liniștescă. Altfel resbelul civil isbucnia de odată în Ungaria și Transilvania, ér rezultatele lui eventuale nici nu se pot calcula.

Dar Iancu fu ținut în frâu; el semăna cu un leu nerăbdător de a-și măsura puterile. Pe când Românii, după proclamarea „unirei” în dieta dela Clușiu, țineau congrese naționale și trâmiteau la Viena petițiunii peste petițiuni, Iancu mistuit de focul ardețor al junetei își cheltuia prisosul de putere fizică vênând în munții pitorești ai patriei sale. L'am vêdut chiar la începutul acestei schițe afirmându-și opiniunile, exprimând convicțiunea sa în puterea de viață a poporului român, manifestând acea energiă de caracter, acea iubire pasionată pentru libertatea și bunăstarea fraților săi, care făcu pe tinêrul Vasváry să-l numescă fanatic.

Pe la finea anului 1848 sângele începu să curgă și-róe și în Transilvania. Avram Iancu, Acseste Sever și protopopol Balint se pun în fruntea mișcării Românilor și acum Eroul nerăbdător găsește ocaziune de a-și esersa tot talentul său rêsboinic și capacitatea militară. La numele lui trupele ieșiau ca din pământ.

Astăzi cu bucuria Românilor veniți

• Pe Iancul în câmpia cu toți să-l însoțiți;

Spălați armele vóstre cu grabă s' alergăm

Din câmpurile noastre pe barbari s'alungăm etc.

Acesta era cântecul de alarmă, născut din simțul poporului, și care resuna peste tot unde se afla sufletul de Român. Tótă tinerimea din Transilvania alerga sub drapelul vitejiei atrasă de numele lui Iancul, ca fierul de un magnet. Până și România dede un mic contingent de ómenii aleși, cari participară de bună voiă la luptele și pericolurile Transilvânenilor. Iancul în raportul său a descris peripețiile acestor lupte, unde bravura și viclesugul erau singurele mijloce de acțiune. Ar trece peste cadrul unei simple schițe, ca să urmărim aceste peripeții, dar nu ne putem opri de a cita unele pasaje din raportul lui Iancu. Éta unul, în care se arată rolul femeilor române în aceste lupte:

„În 3 Ianuarie 1849, dice el, un sat, Rîul-Calatei, vecin cu Marieșelul, fu lovit de cătră o miiă de maghiari, cari aveau și un tun și erau comandați de unul Ghelei din Giula (Ungaria). Opt-deci de feciori din același sat comandați să apere pasul muntelui, opriră tótă trupa maghiară patru óre întregi, până când bieții locuitori își scăpară puținele lor averi mai înlăuntru muntilor; apoi se retraseră și ei și munițiunea. Satul îndată fu prefăcut în cenușă de rebeli. Pierderea Românilor a stat numai din doui răniiți; din contră Maghiarii avură morți și răniiți, al cărora număr nu se putu afla.

În 26 Ianuariu, 600 de honveđi porniră din satul Gilău cătră Marieșel. Ómenii din acest sat întâmpinară pe dușman la locul numit Vêrful-bêtrânei. Bătaia ținu 6 óre cu noroc mestecat, mai în urmă ai noștri respinseră pe rebeli și-i mênară până la Gilău. Aceștia lăsară pe locul de luptă 13 morți, ér despre numărul răniiților se

șciă numai, că fuseră încărcați pe 4 cară. Bravii mariseleni pierdură 6 morți; patru case și trei șure li se prefăcură în cenușă, ér 30 vite le fură răpitate.

Spre a-și resbuna de această rușine, în 12 Martiu porniră 1600 honveđi și alți insurgenți în contra Marieșelului. Păzitorii de cordóne avisară pe sătenii despre pericolul ce se apropia; aceștia se readunară îndată toți căți puteau purta arme, se despărțiră în trei colóne și apucară cele mai importante trei puncturi în vecinătatea satului. Totuși spre a putea sta în contra unui dușman atât de numeros cu óreși-care speranță de rezultat, era de neapêrat a-l face să credă, că el are a înfrunta o putere mare.

Deci atât spre a-l înspăimânta cât și spre a-i observa mișcările mai bine și spre a da la timpul bine-venit un semnal de o lovire generală, era de neapêrată trebuință a face o demonstrațiune din înălțimea muntelui Grohot. Ocuparea însă a celor trei pasuri mai importante cerea conlucrarea tuturor bărbaților destoinici de arme.

Atunci femeile acestor bravi munteni se imbiară singure a face această demonstrațiune. Dênsese mai întâi în acea iutelă se organiză în cât-va, ér de comandante li se dede Palagia Roșia, mama centurionului Roșu, comandantele sătenilor, apoi modul demonstrațiunii fu determinat obșceșce. Așa femeile, cu pëlării de bărbați pe cap, încălecară caii, apoi în cel mai frumos șir se urcară pe muntele Grohot. Aici trebuie să observăm că Românele muntene șciú âmbra călare întocmai ca bărbații.

Acastă trupă de femei sosind în culmea muntelui se despărți așa, ca dușmanul să nu o pótă vedea; numai Palagia Roșia observa dela un loc mai înalt mișcările trupeii maghiare. Acăsta sosind la pozițiunile favorabile pentru dênsa, Palagia Roșia sufă în bucium, femeile călărețe se iviră din tóte lăturile, înălțară un strigăt mare și se puseră în mișcare. Acesta fu pentru Mariseleni, bărbații lor, semnalul unei loviri generale. Așa ei se înieptară din tóte punctele asupra dușmanului adus în confuziune și produsară cea mai mare conturbare în șirurile lor. Lupta fu scurtă, pentru-că Maghiarii nu mai căutaui să se bată, cât mai vêrtos să scape cu fuga. Ei lăsară pe loc 30 de morți, între care un căpitan și un sergent Ludovic Vitez; răniiții lor fuseră duși pe 6 cară. Stricáciunea Maghiarilor fu mai însemnată la Someșul rece, pentru că acolo (fugind) se înceară 100 înși. Dintre Mariseleni numai vre-o 2—3 fură răniiți.

Până aci Iancu.

În luna lui Maiu revoluțiunea își ajunse culmea devoltării. În decursul acestei frumoșe luni, când redeșteta natura chiamă omenimea la simțeminte fragede, măcelul devine oribil. Puterile unite ale lui Iancu, Acseste și Balint nimiciră total armata crudului Hatvani. Cinci mii de Unguri mușcară pământul în aceste zile fatale. Hatvani abia scăpă cu fuga, însoțit abia de 100 de soldați.

Aceșii sórte o avu Keméni în luna lui Iulie. Românii șciură apêra cu o perseveranță și bravură la tótă proba pasurile munților atacate de rebeli. După mărturisirea Iancului aceste lupte aui contribuit fórte mult la sugrumarea revoluțiunii, deóre-ce inimizii aui trebuit să-și împartă puterile și n'au putut străbate în inima țerii.

Cătră finea lui Iuniu însă puterile Românilor atacaui din tóte părțile începură a slăbi. Satele Rîul-Calatei, Jurcuța, Marieșel fură prefăcute în cenușă, ér bêtrâni, femeile și copiii cădură jertfă rebelilor.

În 6 Iuliu se repetă la Fântânelu lupta eroică a celor 300 de Spartani dela Termopile. Românii însă avură mai mult succes. Aci vine înainte Vasváry, care după cum pređisese Iancul, s'a întâlnit cu eroul român mai curând pe câmpul de luptă decât în dieta dela Peșta.

În această zi ocupase tribunul Corteş trei puncte însemnate la Fântânele cu 123 de vânători și 317 lănceri. Pe la 11 ore Vasváry înaintă în contra lui cu 3000 de oameni și 5 tunuri, și începu a trâmite o ploie de glonțe asupra micii trupe de Români, care fără sgomot se culcase la pământ și aștepta inimicul. Când ajunse acesta la o distanță de 80 de pași, vânătorii lui Corteş trâmiseră glonțele lor sigure în șirurile inimice. Fiă-care glonț găsia un piept maghiar. După o oră Corteş trâmise două mici despărțăminte de vânători la costele lui Vasváry și comandă lăncerilor să dea năvală din trei puncte. Femeile Marisiane luară parte la acest atac. În cinci minute trupa lui Vasváry era în disordine. Măcelul a fost înfricoșat. Vasváry își găsi mormântul în munții pitorești, pe care-i admirase cu un an mai înainte. Cu el cădură cei mai mulți ofițeri și 850 de honveđi. Un tun, munițiune și arme, cară și cai cădură în mâinile Românilor.

Până câtră finea lui Martie se continuă aceste lupte ale bravelor glóte de sub comanda lui Iancu. Separați și părăsiți de totă lumea, Români arătară ce pot în nevoiă. În munții pitorești ai patriei lor pregătiră un mormânt pentru toți cari voriră a le răpi libertatea.

Iancul i-o spusese lui Vasváry, care singur trebui să facă trista esperință. Sărman tinăr generos, cunoșcința Eroului îi-a fost fatală!

IV.

Dela August 1849 până la 1852 Iancu împreună cu ceilalți oameni ai națiunei așteptară și cerură înzadar respata fidelității lor: drepturi politice, naționali, eclesiastice. Petițiunile, protestele, memorandele remaseră fără rezultat. Absolutismul domnia. În Decemvre 1849 Ioan Acsente Sever și mai mulți preoți români fură arestați. — Iancul însuși fu prins, pe când se preambila prin Halmagiū la tērg. Dar poporul în turbare își făcu arme din ce-i cădu în mână și dede năvală asupra soldaților. Iancul fu eliberat și numai prin influința lui se restabili liniștea.

Activitatea Eroului remase aceeși în timp de pace. El se îngrigea, ca poporul ce-și vērșase sângele pentru lealitate, să capete o sorțe mai bună. El era peste tot, când la Viena, când la Sibii. Resultatele silințelor sale sunt, vai, cunoscute, și în această perioadă fatală fu zdrobit marele său suflet. Nicī până în ziua de astăzi nu se cunosc cauzele nenorocirei sale. Se pare însă că nu s'a produs la moment printr'un eveniment isbitor, ci a fost rezultatul încet dar sigur al mai multor amăgiri succesive. Dedit a comanda unui popor întreg și plin de speranță că devotamentul și sacrificiile acestui popor vor afla recunoșcință, Iancul din contră se vede când înconjurat de gendarmī, când amenințat de oamenii, cari mai înainte cerșiau pe la ușa sa¹⁾.

¹⁾ „Transilvania“ anul 1872, Nr. 22, pag. 255 de G. Barițiu.

Anul 1852 a fost cel mai fatal pentru Iancu. În vara anului acestuia împăratul Francisc Iosif I vine să cerceteze Transilvania și la rugarea Iancului se abate dela drumul său și trece pe la Abrud, Roșia etc. Nu se șciă din ce causă Iancu nu se presentă monarhului, care venia cu intențiune de a-l face baron, a-i dărui niște proprietăți și a ușura în cât-va sorțea bravilor munteni. Această absentă a fost forțe bătătoare la ochi; guvernatorul Transilvaniei, principele Carol de Schwarzenberg, se simți chiar îndemnat a întreba pe Simeon Balint: „suntem siguri aici?“

— „Stăm buni cu capul nostru,“ fu răspunsul curajosului protopop¹⁾.

În sfērșit în Septemvre al aceluiași an Iancu fu arestat fără cauze vedite. El fu închis la Alba-Iulia și bătut în camera sa de camerarul Höhn. Apoi fu dat pe mâna locotenentului Șandru să-l conducă la Sibii. Aci a fost cu locuința la vechiul său prietin, d-nul E. Măcelar, unde pentru prima oră s'a întemplat o scenă sfășietore. Afându-se într'o zi la băile de abur, Iancu începu a plânge amar și a striga: „Nu mă lăsați, nu mă lăsați, că mă prind gendarmii!“ Acasă aceeși scenă se repetă, apoi Iancul adormi obosit.

Când se deșteptă, spiritul său era sdruncinat. El deveni de o melancoliă deosebită, tăcut său scurt la vorbă și zdrobit de durere, ca unul ce ar fi suferit multe lovituri ale sorții. Amicii săi n'au putut afla nici-odată dela el cauzele stării, în care a căduț. Dar din temerile sale se putea conchide, că atentatul dela Halmagiū și maltratarea sa la Alba-Iulia au dat ultima lovitură spiritului său. De atunci Iancul a fost pierdut pentru națiunea sa, și când își dede generosul său suflet, la Baia de Criș, în 10 Septemvre 1872, se despărți de noi numai ruina lui Iancu.

De ce atunci, când diarele române și străine erau pline de lauda eroului, singure cele maghiare insultău memoria lui? Iancul a fost cel mai generos și mai leal inimic, trebuia să se respecte în el simțul de onóre și bravura căpitanului! Dēcă și-a iubit națiunea, acesta era o virtute, pe care trebuia să o admire și inimicii cei mai înfocați. Amăgire fatală!

Pentru noi însă, pentru generațiunea tinără, memoria lui Iancu, amintirea nenorocirilor sale, va rămânea pururea nestrămutată în sufletele noastre. Iubirea lui de națiune, devotamentul și sacrificiile sale pentru binele ei, vor fi modele demne de imitat. Er amăgirile triste ale speranțelor sale strălucite vor fi o lecțiune pentru viitor.

Dormi în pace, Eroule martir; fiii tăi vor veghia asupra poporului tău!

I. P. Popescu

¹⁾ Ca mai sus, pag. 256.

Florica, fata Radului.

Novelă istorică.

I.

Sórele rēsărise. O bóre lină clătina vērfurile arborilor din grădina palatului și mișcându-le frunța producea

un murmur tainic. O vâlcică, șerpuiind printre érbă, îngána păserelele, ce împleau natura de melodiile lor pētrundătoare. Era un paradis acea grădină.

Pe o cărare îngustă înaintău două femei. — Una mai bătrână venia cu pași răpeși, ér cealaltă tinerică înainta atât de încet, încât umbra ei părea nemișcată.

— „Mai e mult pân la fagul cel stufos?“ întrebă cea mai tinără. „Astădi îmi pare mai departe ca ori când.“

— „Ba nu, dragă, étă-ne lângă el,“ răspuse cea mai bătrână.

— „Să ședem la umbră, că-cî sórele de astădi e atât de ferbinte, încât mai nu pot sta pe picioare.“

— „Da cum pécatele ferbinte; nici n'a resărit bine. Nu vești, scumpa mea, cristalele de rouă ce străluce încă pe flori? — Nu simți tu vântulețul rēcoritor? — Ce-i cu tine astădi, îmi pari — nu știu cum — cam tristă?“

— „Ba nu, mamă dragă, dar nu mă aflu ca altă-dată.“

— „Eū vėd bine, dar mă mir că te mai ascunđi de mine și nu-mi spuī pāsul. Eū ți-am fost ca o mamă, de când te legānam pe brațele mele și cāntāndu-ți „nani, nani“ te adormiam. De atunci aū trecut multe ăile și étă, te vėd acum atât de întristată, atât de supérată. — Nu m'ași mira de tăcerea ta, decă însă-mi n'ași și ce nelinișteșce sufletul tēu.“

Atunci tinēra plecā capul și oftānd puse māna la inimă, ca și cum ar fi vrut să ăică ceva, dar fața-i purpuriā nu mai putu ascunde nimic. — Fata voia să vorbescă, dar graiu-i era legat. Numāi suspinele îi rădicaū peptul, ér lacrimile îi brăzdaū fața. Curēnd însă și isvorul acestora secă; pentru-cā nu acum pentru prima dată rīraū pe obrajii ei.

— „Acum știu totul,“ continuā bătrāna, „nu mai am lipsă de cuvintele tale. — Tu gāndești la coconul, pe care l'ai vėđut în bisericā dumineca trecutā. — Era bālaiū băiatul, fața-i blāndă înduióșa pe ori-cine, glasu-i dulce pētrundea în sufletul fiā-cāruia. La acela te gāndești, și ori cât ai ascunde ar fi în zadar. Eū te laud, că-cî nevinovată-i dragostea ce te-a ajuns, că-cî vrednic e el de tine și tu de el.“

Pe când bătrāna vorbea, tinēra se lāsă pe o bancă de glii și remānēnd pētrunsă de vorbele aūđite, plecā fața spre pāmēnt. Dorul ei însă se arēta prin bātāile mai dese ale inimei și prin suspinul ei atât de greū.

— „De ce tacī, dragă,“ ăicea bătrāna cu o privire scrutătóre, „de ce tacī! Tocmai dela el ți aduc o veste bună.“

— „Dela el? Dela el? și cine-i el?“

— „Dumitrașcu!“

Fetița tresări.

— „Etă,“ continuā bătrāna, „o scrisóre chiar dela el, dela Dumitrașcu.“

— „Dela Dumitrașcu! — Ah, scumpă mamă, ceteșce, ceteșce. — Dă-mi să sărut fiā-care literă de miī de ori. — Dela el? — Sunt fericită. Graiul inimei sale n'a ramas mut la simțemintele mele. Căutăturā lui îmi spunea dorința lui; ér aerul, ce ne despărția, îmi părea un foc dela pāmēnt la cer.“ Și vorbind astfel ea luā scrisórea, o punea la inimă, o sāruta, și atât de duiósă cāta la ea încât par c'ar fi vrut să o sórbă cu ochii. — „Dela el? — Ceteșce mamă, că-cî acum bucuria mi-a luat vederile, ér aūđul meū s'a strămutat la inimă. — Dumitrașcule!“

Pe când tinēra aștepta cu un dor nespūs, încât tot minutul i se părea un véc, pe atunci bătrāna desfăcea încet scrisórea. — „Uite, draga mea, Dumitrașcu ți-a scris în stichiuri“:

„Sērman, sērman de mine! —

Odat vorbiī cu tine

Lāsa-și un dor în mine.“

— Cu o mișcare răpede, tinēra fată îi smuci scrisórea din mână, o sārută pe amēndouē părțile și punēnd-o la sin ofta ăicēnd: „Dumitrașcule, Dumitrașcule,“ — apoi tresārind o dete éráși bătrānei. „Ține, mamă, ceteșce-mi-o înc'odată, ceteșce-mi-o într'una pān' la mórte.“

„De când te-am vėđut în bisericā sfāntului George, mi-ai răpit liniștea, mi-ai răpit viēta, tot, scumpă Florico. Fără tine vėd că lumea-i un iad și viēta un chin. Nu fi, dragă, nepăsătóre la graiul slab al unui june, ce te iubeșce.“

Dumitrașcu.

— „Nepăsătóre? Eū? O Dómne! Unde ești Dumitrașcule, unde ești, să acoper fața ta cu sārutările mele, să-ți descoper tótă vāpaia de iubire ce arde sufletul meū.“

Pe când vorbea acestea, veni un slujbaș și o invitā la masă. —

— „Dumneđeule, când mă vei învrednici să pot fi lângă el?“ și ostenită ea privia lung spre un punct nemișcat, tinēra domniță, Florica, fata Radului Vodă. Ér Stanca, crescētórea ei, sārutāndu-o pe frunte, o luā de braț și plecā spre curtea domnescă. Florica încă înainta, dar parcā dorul ei o ținea locului și la fiā-care pas gāndia câte-un véc. Cu māna la inimă privia spre cer, ca și cum acolo ar fi vėđut fericirea ei.

Riul își continuā tainicul sēu murmur, ér peștișorii aurii scot capetele lor și ascultā duióșele cāntări ale pāserelelor, care se desmėrdă îngānānd dorul Floricei.

II.

Era o séră lină. O copilă se preāmbila prin grādina domnescă din Hārlău. Pășia atât de ușor încât pașii ei nici nu se aūđiau. D'odată se opri lângă un arbore, cāta în sus și cu lacrimile în ochi scóșe din sin o hārtie — era o epistolă. — Privia neclintit la ea; într'un târđiū oftānd lung începu a cānta după o melodiā cunoscută: „Sērman, sērman de mine . . .“ Ea începu numāi și îndată se opri, îndreptāndu-și privirile spre vėrfurile munților, apoi căđu pe gānduri. —

— „Florico!“ șopti printre frunđe o voce, ce i se părea cunoscută, și un june mai frumos ca Fėt-frumos îngenuchiānd lângă ea îi acoperi mānile de sārutări și de lacrimi.

— „Dumitrașcule!“ strigā Florica, încremenită de amor.

Vēntul de séră își preāmbila adierile printre frunđe, ér luna veselă, ieșind dintre nori, arunca rađe argintii asupra acesteī pārechī. —

— Pīept la pīept, inimă la inimă, stară nemișcată, Domnița Florica și Dumitrașcu, fiul lui Pētru Voda din țera romānescă. — Într'un târđiū începurā a-și pronunția numele, ér suspinele erau singurile lor espresiuni de durere și bucuriā.

— „A mea să fiī, Florico, a mea, ér decă nu mă iubești, să știī că ai lāsāt să se topescā un suflet de dorul tēu. Spune-mi Florico, adevėrat e că mă iubești?“ ăicea el, urmārind cu duióșie tóte mișcările ei. „Am rē-tăcit prin munți, pe cāi pierdute am āmblat, și ostenit de dorul meū, căđuī la picioarele tale, că-cî fār' de tine viēta mea e un chin nesfērșit.“

— „Te iubesc Dumitrașcule, te iubesc!“ atāta șopti

Florica și rezimată pe brațul lui Dumitrașcu remase în tăcere

Apoi se despărțiră.

— Florica aci veselă, aci tristă, mergea spre curte. Dumitrașcu se dede la o parte, luă haine de slugă și se întorse éráși la locul unde vécuse pe Florica.

— El privia spre cerul înstelat, și pierdut în gânduri nu putea crede că într'adevăr vorbise cu Florica, că într'adevăr auăise din gura ei cuvintele: „Te iubesc.“ — „Să fi fost vis? — Adevărat e că sunt la Radu? la Radu? la cel mai mare dușman al tatălui meu? — O! ce este iubirea! Puterea ei e fără margini. Munți înalți, cum sunt Carpații, dispar înaintea ei, și dușmăniile trecute se nimicesc.“

Apoi uitându-se la hainele sale surise.

— „Florico, Florico!“ strigă el, ér echo răspunse melancolic din sute de părți d'odată. Apoi sărutând locul, unde vécuse pe Florica, Dumitrașcu se depărtă.

III.

Era nópte. Totul în tăcere. Pe din dosul curții lui Radu un june înălța cu brațele-î vênjose o scară spre o feréstră cu oblóne de fier. — „Încet, să nu cađi“ șoptia junele fetei ce se cobora. — „Bine că ne-am vécut liberî. — Să pornim!“

— „Nu e bine să mergem acum. Nu veđi tu ce întunecime, n'auđi cobele noptii? — E timpul duhurilor necurate. — Uite colo un strigoî! Hu! — Uite! Uite! mama pădurei despletită cum rînjeșce la mine. Dumneđeule! nu ne lăsa.“ Așa vorbi Florica pierdută căđend în brațele junelui ce o răpia.

— „N'ai témă. Eú sunt cu tine și Dumneđeú e cu noi. Dragostea noastră e nevinovată. Ce te temi? — Îți faci numai închipuirî; nu-î nimic. Ș'apoi chiar decă ar fi, de-ar fi chiar Păunașul codrilor, eú te-ași apéra, că-cî tu ești a mea și eú sunt al têu.“

Vuia codrul de urlete grozave, ce ieșiau ca din fundul Tartarului. Nișce țipete ascuțite erau repetate de miî de orî și ar fi înfiorat pe orî ce vitez. Sêrmana Florica era mai mult mórtă, decăt viă.

— Ea mergea, dar la tot pasul căta îndêrêt și la fiăcare căutătură i se părea că vede ceva. — Decă pășind mai tare atingea din întêmplare vr'un vlăstar uscat, atunci tresăria de spaimă. — Un spirit nevêđut o neliniștia, o alunga și căte-odată i se părea că o chiamă cu degetul în fundul Tartarului. Din când în când tresărind se pipăia ca să se convingă că într'adevăr nu e vis. Căte-odată se pomenia strigând: „Loveșce Dumitrașcule, uite un strigoî.“ Într'un târđiú se opriră. — Un vuet teribil i se păru că mai resună, apoi sgomotul încetă. — Umbrele dese ale noptii dispăreau. Printre frunđe Dumitrașcu zări o lumină. — „Florico, étă o lumină, să mergem acolo; va fi casa vr'unui pădurar.“

— „Ba nu! — dar nu veđi că e casa noastră? Uite scara pe care m'am coborît. Oh, Dumitrașcule, suntem pierduți!“

— „Dar pentru Dumneđeú, cu gândurile tale mă n'fiozezi și pe mine.“

— „Nu veđi Dumitrașcule zidurile înegrite; nu veđi tu acolo gurile tunurilor? Să nu mergem, să nu mergem.“

De-odată un moșnég cu o căciulă mare ieși dintr'un bordeiú. În mână avea o secure, voia tocmai să-și caute

lemne pentru meseriă. El se coborî vr'o căți-va pași la o vâlcică, ce curgea pe dinaintea bordeiului, își luă căciula de pe cap, își spălă fața, apoi întorcându-se în spre răsărit, începu să se închine. —

Florica remase înmărmurită, începu să tremure și scóse un țipêt.

— „Cine-î acolo?“ întrebă moșnégul, și întorcându-se zări pe Dumitrașcu, care venia spre el.

— „Bună diminéța, moșule.“

— „Bună să-ți fiă inima, flăcăú. Da ce vânt te abātu pe la noi?“

— „Da étă am rêtăcit prin pădurea asta încurcată, eú cu surióra mea; nu șcim calea, și am cere pučin sălaş. N'ai fi D-ta așa de bun? Ți-am plăti bine.“

— „Da cum Dumneđeú nu! la nișce creștinî d'ai noștri. — Haideti înlăuntru. Fă, Mario, én pune căldarea la foc. Șciú că-ți fi flămêndit, nu-î așa, flăcăú? — Da, én treceți colea la masă; acum, fiind c'ați venit la noi, ș'asa nu mă mai duc la lemne.“

Pe o lavită lângă o masă curată ședeau Florica și Dumitrașcu alătura c'un moșnég și c'o babă. — Florica căta în tóte părțile, ca și cum ar mai vedea ceva din căte-și închipuisse. — Deși ostenită, tot se dete 'n vorbă cu baba. „Ei, lele Mario“ dicea ea „am tot auđit de șișce și de strigoî că âmblă pe la mieđul-noptii; óre drept să fiă? D-ta cređi? mie nu-mî vine a crede.“

Ér lelea Maria, făcându-și cruce, începu să-î spue despre smeî, despre bálauri, despre moroi, despre iele, și spunea bêtrâna cu atâta gust, încât ar fi tăiat orî cui pofta d'a mai âmbla nóptea prin pădure. —

— Florica începu să tremure. Dumitrașcu o îmbărbăta ér baba cređend că-i e frig o poftia la foc.

— Se puse pe vatră, dar fără voia ei, uitându-se pe urloiú se trase éráși la masă. —

— Pasêrile în cor începură a înțona imnul diminetei. Sórele trâmitea rađele sale pe pământ și colo 'n depărtare cerul roșise. — Tinerii noștri ieșiră din bordeiú, luându-și sănătate bună.

— „Mulțămim lui Dumneđeú,“ diceau ei, „că am scăpat de neplăcerile noptii.“

— „Vaî, în nóptea asta am dus o frică de cele strajnice. Și nu șciú pentru ce?“

— „Bine c'am scăpat, Florico dragă. — Ce-a fost a trecut, ce-o fi, de, om vedea. — Diminéța asta e cea din-tăiú din viéta mea. De-am trăit nu șciú, că trăesc vêd, și trăesc numai prin tine, scumpa mea. — Vântul ásta îmi prieșce de minune. — Uite sórele astăđi parcă-î cu mult mai frumos ca altă-dată. Délurile înverđite îmi par ceva nou. Priveșce la stâncă aceea cum se rădică spre cer și-și scaldă pleșuvul sêu cap în norii vecinic călétori. Natura întrégă a 'nviat. — De-am întêlni pe cine-va, să întrebăm pe unde ar fi mai lesne de mers, ca nu cum-va, rêtăcind, să dam în vr'o cursă de haină.“ — Ei mergeau cântând și cântau mergênd.

— Cu o traistă după gât, găfăind, se suia un biet călugêr pe o cărare la dél în sus. De-odată se opri. Își luă potcapiu de pe cap și punêndu-l jos înghenunchiă lângă o cruce mai putredită și-și începu rugăciunea sa. —

— „Să mergem, să întrebăm pe unde-ar fi mai lesne de apucat,“ dicea Dumitrașcu, ér Florica, vêđend călugêrul tresări de spaimă și cu glas de jumătate dișe „să mergem.“

— „Bună ziua, părinte.“

— „Blagosloviți să fiți, blagosloviți să fiți, blagosloviți să fiți,“ țise călugărul cu glas slab.

Fisonomia lui era de tot impunătoare. Barba-i era albă și fața-i încrețită purta urmele durerose ale trecutului său. Cuvioșia sa, mișcările sale, îmbrăcămintea, totul în fine făcea cea mai adâncă impresiune asupra junilor noștri.

— „De sunteți oameni buni, bine să vă dea Dumnezeu, ér de nu, să vă ierte și tot bine să vă dea“ continuă călugărul. Își luă apoi încetinel potcapiu, își neteji barba, și-l puse pe cap. — Cu bătu-i în mână continuă a merge.

— Tinerii remaseră încremenți. Călugărul ajunsese departe. — Dumitrașcu într'un târziu alergă după el și ajungându-l îl întrebă: care ar fi calea cea mai bună și mai sigură.

— „Calea dreptății și-a adevărului,“ răspuse.

Surprins, Dumitrașcu remase pe loc, ér călugărul își continuă drumul său.

— Venindu-și în fire Dumitrașcu mai alergă odată după el și apucându-l de haină îl întrebă: „Duh ești? ori nălucă?“ — Atâta țise și amuți, că-cî o parte din putredita haină a pustnicului remase în mâinile sale . . .

(Finea va urma.)

Ion C. Pașu.

Infenul.

„Per me si va nella città dolente.
„Per me si va nel' eterno dolore,
„Per me si va tra la perduta gente.
„Giustizia mosse il mio alto Fattore:
„Fecemi la divina Potestate,
„La somma Sapienza, e il primo Amore,
„Dinanzi a me non fur cose create,
„Se non eterne, ed io eterno duro:
„Lasciate ogni speranza, voi che entrate.

Dante.

Părea că 'n întuneric sburam fără 'ncetare,
Purtat nu știu de cine, că sbor însă simțiam;
Sufia un vânt teribil, trăsna în depărtare,
Și eu, cu toate astea, nainte tot sburam.

Și 'n sborul meu fantastic d'o grilă colosală
Roșetică ca focul, d'odată m'am oprit;
Pluton cu al său sceptru pe ușa cea fatală
Zărindu-mă, 'n mirare, el astfel mi-a grăit:

„Mortale! Ce minune te-aduse-acum aice?
„Știi tu unde te afli, ce este 'n acest loc?
„Nu știi c'a mea devisă în vecinicia țice:
„Tortura infinită, mistuitorul foc!“

Îngenunchiând la densus, țisei: „O Deu! Ertare!
Nu știu nici cum nici ce fel, dar am venit în sbor;
Fiind deja aicea, o singură favore
Iți cer; să ved infenul, regatu-ți ardător.“

„Tu ceri lucru cam mare, dar ved că ai dorință,
El mie imi răspuse, „și fiind-că m'ai rugat,
„Te voi conduce dară, unde vre o ființă
„În viață nici-odată pân' astăzi n'a intrat.

Un semn, și se aude o grea scârțăitură,
O pörtă se deschise și ambii am intrat;
Vedui doi mari bălauri vërsând flacări din gură,
Ș' un mare duh cu corne; părea un necurat.

Întrarăm într'o sală, prin spirite mulțime
Fantome, iele, demoni, strigoii, ce toți jucau;
Rideau cu hohot mare, săriau în înălțime,
Bătënd mereu din palme, o horă învërtiau!

„Ce sunt aceste jocuri? Ce risete turbate?
Am întrebat pe Deul, „ce este acest hal?“
El suridënd imi țise: „Sunt duhuri necurate,
„E danțul cel diabolic, sabatul infenul.“

Nainte pe o masă, un portofoliu mare
Ședea întins, pe densus un om se svircolia,
Cu pungii de aur pline, doi demoni, pe spinare
Băteau fără de milă, și el grozav striga.

Și Pluton mie-mi țise: „Audi cel glas sinistru,
„Și veđi pe omul cela, ce e așa tratat;
„Ei bine! Acesta fuse în viață un ministru
„Ce din sërmana-i țeră milioane a mâncat.“

Alți doi purtau pe frunte o fóiă de hârtia
„Budget, Proiect de lege“ era înscris pe ea;
P'o bancă de jeratic ședea în agonia
Și p'amëndouî un demon cu flacări îi stropia.

„Veđi tu p'aceștia coala,“ imi țise Deul mie,
„Ei au mâncat diurne, în viață cât au stat,
„Votând tot la proiecte, făcënd tot săracie,
„Un senator e unul, cel-lalt un deputat.“

Un alt ședea 'n picioare, cu mâinile pe față,
Ș' un diavol cu o bătă amarnic îl bătea,
„Acesta“, țise Pluton era în a sa viață
„Prefect, și în alegeri se tot amesteca.“

Vedui apoi hârtie într'o grămadă mare,
În formă de dosare în mare foc ardea,
Pe un grătar gigantic un om legat în fiare
Strigând în desperare, la flacări se prăjia.

„Ce este-acea pedepsă așa de chinuită?
„Ce om este acesta? pe Deu am întrebat;
— „Un magistrat“, răspuse „ce 'n viață lua mită,
„Și pe nedrept mulți oameni degéb'a condamnat.“

Aprópe de acesta era un cârlig mare,
Ș' un om era pe densus de limbă spândurat;
Și întrebând pe Deul, el fără esplicare
Numai atât imi țise: „Era un avocat.“

Vedui apoi cernelă fierbënd într'o căldare,
Un om era într'ënșă și gróznic mai striga,
Pe el peste tot corpul din cap pân' în picioare
Un demon, cu condee de fier tot înțepa.

„Acesta“, țise Pluton, „ce veđi în cea căldare,
„Când a trăit în lume un jurnalist era;
„N'avea nici un principiu dar sgomot făcea mare,
„Și abusa de lumea ce fóiă lui citia.“

Într'un coptor nainte ardeau cărți tipărite,
Ș' un om printre vălvóre grozav se mistuia,
Îi infugeau în creeri frigare inroșite,
Și vocea-î năbușită abea se audia.

„Acela,” dîse Deul „ce are astă parte
„Era un mare critic în lume când trăia,
„Ce fără de rușine lovia în ori ce carte,
„Și în realitate, nimica nu șcia.”

P'o mare masă 'ntinsă ca cele d'autopsiă
Un om lungit, de pele vedeam că-l jupuia,
C'un fel de mici lanțete tăiau în carnea-î via
Ș' un spirit cu un clește măselele-î scotea.

Și Deul mie 'mî dîse: „Veđi tu cu ce cruđime
„Acela p'acea masă cât e de torturat;
„Era în lume-un medic, și ómenî o multime
„Prin a sa ignoranță el a asasinat.”

Pe vîrfuri ascuțite de multe baionete
Era trântit un altul, și sângele-î curgea
Un demon cu turbare pe vinetele-î spete
Cu códe de drapele teribil îl bătea.

Și întrebai pe Deul: „Ce este omul care
„L' aceste crude chinuri e astfel condamnat?
Și dînsul îmi răspuse: „E un culpabil mare,
„Un general d'armată ce țera și-a trădat!

Înfășurat, un altul, în sârmă de aramă,
Electrice scîntee din corpul lui eșiau,
În fața-î o hîrtiă, părea o telegramă
Și trăsnete multime pe capul său cădea.

Și Pluton mie-mî dîse: „Veđi tu ce suferință?
„În viață, păcătosul, telegrafist era;

„Că va păstra secretul, jura mereu credință,
„Ș'apoi corespondența în public divulga.”

Un om în colțul salei, cu pelea jupuită
Sedea p'un fel de ladă ca casele de fier,
Șorbînd d'argint și aur materiă topită,
Și strigătu-î sêlbatic mergea până la cer.

„Veđi tu,” îmi dîse Deul, „pe omul cela, care
„Se bate în durere, în strigăt și lament,
„Era bancher în viață și fără remușcare
„Făcea mereu usură, ș'apoi da faliment.”

Apoi o bute plină de o licóre-aprinsă,
Un om cu barba rasă într'ênsa se scâldea,
În fața-î cu bucate era o masă 'ntinsă,
Ș' un spirit din scriptură, nu șciu ce îi citia.

„Acesta e un preot, ce bîuturi spirtóse“
Îmi dîse Pluton mie, „în lume îi plăcea,
„Și 'n timpul leturghiei gîndia la parastase,
„Ș' afară de acêsta, el carne 'n post mânca.”

Pe un Pegas d'aramă ședea un om călare,
Ținînd o liră 'n mîna, cu córde arse 'n foc,
Cărbuni aprinși în juru-î ardeau făr' încetare,
Și demonii de dînsul rîdea bătîndu-și joc.

„Acesta,” dîse Deul „era poet, în viață,
„D'acei ce scriu satire, pe toți ridiculînd,
„Ce fără osebire de lume se agatã;
„Dar noi dreptate facem, acum e al sêu rînd.”

Se lumina de diuă când nu șciu ce mișcare
Făcuî, și dup' acêsta, eü ochii am deschis
Veđui cât tóte aste, spre marea mea mirare,
Eraü o visiune ce am avut în vis.

Roma, Ianuarie 1880.

H. Rheinstejn.

BCU Cluj / Edison și iluminatiunea electrică. Library Cluj

De cât-va timp face mare sgomot prin lume numele unui bărbat tînăr încă, ale căruia invențiunii par chiămate a produce o adevărată revoluțiune în societate. În colónele acestei foi am urmărit cu atențiune descoperirile pe tóte terenurile, și la rîndul sêu am vorbit de invențiunile lui Edison. De astă-dată vom da câte-va amênunte despre persóna lui, vom intra în laboratoriu lî și-l vom vedea la lucru (veđi ilustr. de pe pag. 157), împreună cu multimea de popor ce alérgă la el, ca la un al douilea Messia, pe trenuri separate dela New-York.

Menle Park, mica localitate, unde se află locuința lui Edison, este situat la o distanță de vre-o 20 miluri de New-York, o jumătate de óră pe calea ferată. Edison a ales acest sat, în care afară de atelierele și locuința sa se mai află numai vre o duzină de case, pentru-că îi place liniștea și singurătatea, unde cugetarea sa puternică se póte ocupa neturburată cu obiectele de predilecțiune. Locuința inventătorului este aședată pe o mică colină și constă din două mari ateliere, dintr'un laboratoriu, și dintr'un edificiu, în care se află birourile. Atelierele ocupă 100 de lucrători. În biblioteca din catul întâiu vizitatorul póte face cunoșcința unui om înalt și slab, cu figura palidă fără barbă purtând semnele celei mai mari oboseli, și cu ochi strălucitori cufundați în orbită, mărturiă fidelă a nopților petrecute fără somn. Un telefon împreună biblioteca cu locuința familiei lui Edison, care se află la óre-care distanță.

Laboratoriul, în care se fac esperințele nóuei iluminatiunii electrice, are un lustru cu 8 lumini. Fiă-care din acestea este produsă printr'un fir în formă de potcívă închis într'un glob de sticlă de mărimea unui ou. Esperințele vor dura încă vre o șese luni, până când lumea va afla cu siguranță ce are să speredze dela iluminatiunea electrică a lui Edison. Pentru a completa acestea vom reproduce după mărturisirile unui martor ocular procedările urmate în fabricațiunea nóuei lămpi: Firul incandescent care servește de arđetór este o unică bucată de carton subțire bristol carbonat. De mai multe luni, Edison făcea esperințe cu platina și iridium, când descoperi din întêmplare, sunt 6 sêptemâni, că cartonul carbonizat putea să dea un arđetór escelent. Diversele varietăți ale cartonului fiind esperimentate, bristonul fin a dat cele mai bune rezultate, probabil pentru că acest carton, fiind compus de trențe și de caulin, produsul carbonisațiunei este și fibros și vitrificat.

Se taie cartonul în bucățele cu forma de potcívă de un policar și jumătate de diametru; se închide într'o cutiă de fier care se încălđește până ce roșește și albește. Peste 20 de minute, fiă-care bucată de bristol, redusă cu o a treia parte prin acțiunea focului, se presintă sub forma unui fir negru încovoiat, fórte fragil, dar putînd cu tóte acestea a fi maniat cu óre-care precauțiuni. Ambele estremități ale potcívêi sunt atunci legate cu niște fire de

platină d'un policar de lungi. Astfel preparat, ardeorul este dat pe mâna unui lucrător sticlar adus din Germania.

O bulă de sticlă, deschisă numai în partea de sus, este pusă în contact prin extremitatea inferioară — care este închisă — cu flacăra unei lampe cu spirt de vin. În momentul când sticla începe a se topi, lucrătorul cufundă cele două fire care lăgă potcova, astfel că firele rămân închise în sticlă și ardeorul rămâne singur în interiorul bulei.

Se face apoi gol în această bulă prin extremitatea superioară ce este deschisă. Edison întrebuițează pentru acest scop o mașină pneumatică sistemul Geisler, pe care a perfecționat-o și prin care golul se obține în 20 min., cantitatea de aer extras fiind numai de a o miia parte. Nu mai rămâne apoi decât a închide gaura superioară al lampeii, ceea ce este tréba sticlarului și aparatul este terminat.

Décă acum un îndoit curent electric este pus în contact cu cele două fire ce ies din lampă, bucata de bristol

carbonisată devine incandescentă; ea dă la moment o lumină albă mai ca aceea a fierului încălđit până se face alb. Este de ajuns pentru a aprinde séu pentru a stinge lampă să întorcă o cheiă. Efectul este nemijlocit.

Atelierele dela Menlo Park pot să facă 30 de asemenea lămpii pe ęi; preęul lor revine la aprópe 25 centi. (1 leu și 25 bani).

Mașina magneto-electrică, pe care o întrebuițează Edison, este o modifiacăiune a sistemului Gramme; ea produce electricitatea necesară pentru 50 lămpii, o forță de 6 cai vapor, ceea ce dă pentru lumina fiă-cărei lampe un preę evaluat de inventător la 1 centi (5 bani) pentru o consumațiune de 8 óre, adică cam a 5-a parte din preęul gazului.

Décă aceste esperințe au rezolvat problema luminei ieftine, avem să ne așteptăm în curénd la mari schimbări în iluminațiunea orașelor și chiar a caselor private.

Scurtă privire istorică asupra arhitecturii.

De Iosif Popescu.

(Continuare.)

Bisericile mai mari ale stilului acestuia sunt de ordinar construite în formă de cruce. După mărimea lor capetă una, trei, séu cinci nefe. Colóne înalte și ușóre pórta bolta elegantă. Chorul rădicat nu se mai sférșește într'o nișă rotundă, ci într'o jumătate de poligon. Între colóne se arată ferestrele înalte și în cele mai multe casuri relativ înguste. Acestea sunt împodobite cu pétră sculptată și închise cu ferestri colorate, care produc în interior un murgit strébătut de sigurate raęe colorate. Pe din afară se află între ferestri stâlpi, carii pórta greutatea boltei și se termină în mici turnulețe; două turnuri mari se află la partea vestică a bisericeii, între care se ascunde portalul principal. Aceste turnuri frumos împodobite se avéntă ușóre spre azur. Totul este ușor, îndrăsnéț, plin de poesiă și deștéptă o adevérată pietate în inima fidelului.

Domul din Colonia, isprăvit de curénd, este cel mai frumos model al stilului gotic.

— „Étă cea mai frumoasă biserică a creștinătății," ęicea cătră mine conducătorul, care arată străinilor frumseșile domului.

Și într'adevăr, chiar considerând interesul meseriei sale, acel om avea dreptate. Rar se póte vedea o lucrare executată cu atâta artă și consecvență până în cele mai mici aménunte. Un lucru curios este, că numărul simbolic 7 jócă un rol însemnat în tóte părțile edificiului. El se cuprinde în tóte dimensiunile și se póte descoperi până în cele mai mici aménunte. Pétra fundamentală s'a pus în 1248; în 1322 chorul a putut să fiă sântit pentru serviciul dumneęesc. Dela 1509—1828 edificiul a zăcut neisprăvit ba a trebuit să sufere câte-odată și măsgăliturile unor nepricepuți. În 1861 s'a isprăvit nișă, ér în anii cei din urmă și turnul. Așadar mai bine de 6 vécuri au lucrat mai mulți măestri succesivi la aceęși operă strălucită. Și chiar acesta este meritul construcțiunilor gotice, că deși mai multe generațiuni de măestri le-au executat, totuși niméruí nu i-a trecut prin minte să modifice planul primitiv. Numai astfel a fost cu putință să se păstreze uni-

tatea în lucrare și să se ofere posterității uimite adevérate minuni de pétră.

Alte frumoșe modele ale stilului gotic sunt catedrala din Strassburg, biserica sântului Stefan din Viena, Notre-Dame de Paris și alte multe catedrale demne de admirat.

Tot-deodată cu bisericile se rădică mánăstiri, primării și castele în stilul gotic. Prin primării minunate se deosebeșce Belgia, unde până în orașele mai mici, cum e Louvain, se pot admira aceste edificii ale puterei civile. Castelele sunt cu deosebire caracteristica Englitereii.

Cu tóte acestea, lățindu-se prin diferite țéri, stilul gotic a fost influențat în fiă-care prin tradițiunile stilurilor premergétóre. Astfel Italia i-a dat colorile vesele, moștenite dela stilul romanic, Spania fineța ornamentelor, reminiscentęe ale celui mauric, ér stilul gotic s'a aréat susceptibil de tóte aceste modifićări.

Polichromia și ornamentica, ajunsă la mare dezvoltare în stilul romanic, deveni aci de o perfecțiune uimitóre.

Comparând stilul acesta cu cel romanic, putem vedea progresul lui măreț în privința constructivă, desrobirea lui de sub catenele materialului. Dar în consecvența lui cea mai îndrăsnéță devine unilateral, și cu tótă întrebuițarea unei profusiuni de mijlóce varii produce o construcțiune, care pare că bravézá natura. Aplicarea atâtor mijlóce de înfrumșetare nu este practică, vatémă simțul simplicității. Concepțiunile arhitecților erau atât de gigantice, pretindeau o lucrare atât de grea, încât multe monumente au ramas neisprăvite séu chiar s'au ruinat înainte de a fi isprăvite. La ce servia o așa mare risipă a materialului? Stilul romanic ajungea la același rezultat prin o mai mare simplitate, era mai corespunđetór natureii, adevérului, pe care stilul gotic le vătéma.

Considerând însé acest stil din punct de vedere istoric, vedem în el incarnațiunea spiritului creștinesc al evului-mediú. S'ar părea, că tóte puterile aceluí minunat ev s'au într'unit pentru a se manifesta în cele mai strălucite creațiuni ale tuturor timpilor. Tóte artele se concentrează

putr'una singură, care le absorbă, le întrebuințează pentru sine. Geniul omenesc, mênat de dorul libertății și de inspirațiunea religioasă, cercă a modifica legile naturii și crează construcțiuni unice în istoria artei.

Cât de departe suntem aci de arhitectura elină. Nu se pôte opozițiune mai frapantă. Pe când la Elini edificiile erau aședate pe pământ și puțin înalte, produsele stilului gotic se pierd în spațiu; acelea arată spiritul liniștit, conșcui de puterea sa al epocii eline, acestea descopere dorul evului mediū după o vieță dincolo de mormânt. Stilul elin este un întreg plastic, unde fiă-care

parte își are rolul său determinat și logic, fiă-care amênunt este necesar la compunerea întregului; aci

esteriorul are mai mare importanță decât interiorul. În stilul gotic,

esteriorul enigmatic ai căruia stâlpi treptați și ornamente misterioase par că invită în lăuntru ochiul scrutător, fiă-care

părticică este o construcțiune arhitectonică de sine stătătoare. Decă omul curios pētrunde în lăuntru pentru a găsi esplicarea enigmei din afară, o altă enigmă îi răspunde.

Cu un cuvânt templul elin arată caracterul obiectivității severe și al virilității; pe când domul gotic exprimă subiectivitatea, represintă gin gașe simțurii femeieșci.

Dar stilul gotic, care domni fără rival în ultima jumătate a evului mediū, decădu răpede. Îndată ce inspirațiunea ideală se stinse, stilul încă dispăru cu atât mai ușor, că nu era de ajuns trebuințelor reale. Cu secolul al 14-lea începe a străbate un suflu realist nu numai în arhitectură, dar și în poesiă și arte. Reacțiunea puterilor reale fu chiar acolo mai mare, unde stilul gotic produsese operele cele mai ideale. Avântul unilateral în înălțime începe a se părăsi; edificiile capetă estindere în

lățime, efect al tendințelor realiste. — Cele din urmă produse ale stilului gotic arată neputința spiritului de a crea ceva nou! Aci, ca și în stat și biserică, se arată lipsa de principiū, disoluțiunea interioară. O fierbere cuprinde spiritele, care tind cătră știință. În același timp (1453) cade Constantinopolul în mânilor Turcilor, ér Bizantinii fugari duc în occident tradițiunile artei eline. Dorul cunoșcintei ia locul credinței, spiritul lacom nizueșce spre descoperiri.

Dreptul individului se proclamă. Puterea suverană a principilor se înalță pe ruinele constituțiunilor destrămate, resbele lungi și grele se nasc, care schimbă cu totul fața lumii obosite.

IX.

Pe când în Germania espiră stilul gotic, ér un Melanchton, un Luther găsesse destul curagiū și energiă pentru a reforma biserică, pe atunci Italia vede corupțiunea în biserică ajungând la cel mai mare grad, ér arta înflorind ca nici-odată. Acéstă țeră a tradițiunilor păgâne zace în stare jumătate sēlbatică la începutul evului mediū, la finea lui însē se re-deșteptă și își ia locul în fruntea civilizațiunei. În epoca cea mai glorioasă, între

Edison în laboratoriul său. (Pag. 155.)

anii 1450—1550, științele, poesia și artele frumoșe ajung la cea mai mare dezvoltare. În acéstă direcțiune se ivesc reformatorii, cari lipsesc în religiune, aci strălucesc numele și gloria unui Leonardo da Vinci, Michel Angelo, Rafael, Titian, Corregio, atâți genii gigantici, cărora li se închină lumea până în ziua de astăzi. E drept că geniul acestor ómenī, exercitându-se asupra sujetelor religioșe, cercă a scăpa aparințele religiosității în agoniă. Acesta este un catolicism forțat, o religiune de partidă, o bețiă a estazului pentru a scăpa de atacurile îndoelii. E drept că părerea ia locul realității, plăcerea frivolă locul moralei, dreptul și dreptatea

fac loc arbitrarului; e drept, că aceste trăsături urite de-figurază tipul general al secolului. Dar, e tot atât de drept, că îmbelșugarea de spirit, curagiū și putere de viață, ce întempinăm la fiă-care pas, este demnă de admirare, chiar când retăcește, necunoscându-și ținta. Timpurile anteriore au început cu date positive, pe care le-au realizat, pe când epoca acésta începe cu o disolvare critică a datelor, și tema ei este să compună din decompoziție, să unescă desunirea. Nu e dar mirare, că încercarea de a rezolva acésta problemă a putut conduce la început pe căi retăcite, cu atât mai mult, că de aci înainte elementul lumesc ocupă locul principal în arhitectură.

Astfel dară pe când Nordul își reformă religiunea; Sudul își reformă arta și de aci înainte devine stăpân pe acest teren. Italia domnește. Arhitectii ei încep încă din 1420 a readopta arcul de cerc și revin cu încetul la formele antice. Acésta este Renașcerea (Renaissance).

Cu tot Vandalismul, cu care s'au nimicit monumentele antice, rămăseseră în Italia încă multe fragmente de colone prețioase, ruine de edificii pompoase, care formară legile, elementele noului arhitecturii; întregul însă, împărțirea masselor și a spațiilor, răsmeră meritul Renașcerei.

Dar aici, ca și în arhitectura romană antică, înzadar vom căuta un organism plin de viață, acele forme fine, basate pe dimensiuni mici, pe care le-am vădit în stilurile eline. Renașcerea își bazează arhitectura pe demembrarea masselor mari; așadar formele se adaogă la întreg în mod decorativ, ceea ce cu toate acestea îi reușește de minune.

Dacă Renașcerea rămâne înderătul stilului gotic în privința organică, ea îl întrece cu atât mai mult prin avantajele ei practice și prin felurimea ei. Stilul gotic și-a urmărit ținta lui ideală fără a considera trebuințele positive. Renașcerea purcede dela aceste trebuințe și totuși știe să dea operelor sale o formă frumoasă. Împărțirea spațiilor aci este cu mult mai practică, raporturile se conservă în masse, și decât amănuntele păcătuiesc. Partea decorativă a Renașcerei întrece cu mult pe a stilului gotic; și acésta este foarte natural, deoarece pictura și sculptura, care lăngedia sub șematismul arhitecturii gotice, pe timpul Renașcerei se află din contră în culmea înfloririi. Decoratiunea, cu deosebire în interior, dezvoltă o bogăție, o frumseță și armonie, ca nici-odată mai înainte.

Caracterul epocii noului are drept basă nizuința după o individualitate liberă, și acest semn distinctiv se observă și în arhitectură; de aceea istoria Renașcerei este mai mult istoria arhitecților decât a arhitecturii. Destoinicia singuraticilor are influință asupra mersului arhitecturii, pe când mai înainte spiritul timpului și al popoarelor dedea tonul. Astfel construirea bisericilor nu mai e condiționată prin trebuințele cultului. Riturile creștine au tot cam acelși biserici: Mișcarea e mai liberă. Fiă-care artist își urmărește negenat drumul său individual; arhitectura devine mai mult profană și adică civilă. De aceea palatele, castelele și vilele formează produsele cele mai importante ale stilului acestuia. Peste tot însă se vede simțul practic al vieții reale, considerațiunea trebuințelor casnice, pe care o am admirat la Romani. Cu un cuvânt, din cer ne scoborim pe pământ.

La început, dela 1420 până către 1580, Renașcerea șovăește. Monumentele antice încă nu sunt cunoscute destul în unele amănunte. Astfel se nasc construcțiuni cu

dispozițiune generală gotică și cu detaiuri romane. Urmele acestei lupte se ved cu deosebire la domul și la multe palate ale Florenței, care sunt construite în așa numitul stil florentin. Edificiile acestea arată încă soliditatea și împărțirea simplă a masselor ca în construcțiunile din evul mediū; ferestrele, ușile etc. sunt în stil romanic; capitulile însă și alte detaiuri sunt ale stilului roman.

Studiul mai detaliat al arhitecturii romane prin descoperiri noul și prin reafierea cărții lui Vitruv conduse la dezvoltarea completă a Renașcerei. Din timpul acesta ne-au rămas în Italia monumente de măsuri ca Bramante, Michel Angelo, Rafael, Peruzzi, Palladio, Sansovino, edificii care și astăzi deșteptă admirațiunea noastră. Astfel sunt biblioteca dela San Marco din Veneția, biserica il Redentore tot acolo, palatul Pitti în Florența, biserica sântului Petru în Roma (1506—1667). Părțile principale ale sântului Petru sunt executate de geniul fără sémén al lui Michel Angelo, pictor, sculptor și arhitect renumit. Mai putem însemna ca edificii frumoase ale stilului acestuia Tuileriile din Paris, biserica sântului Pavel în Londra, Belvedere în Praga.

Ornamentica, condusă de așa măsuri mari în artă, trebui să iea un avânt considerabil. Marele Michel Angelo lucra în toate direcțiunile. Rafael afară de pictor era arhitect, sculptor, desemna ornamente, tapete etc. Titian lucra mult pentru fabricile de porcelan; Albrecht Dürer era pictor, inginer, arhitect, sculptor în lemn etc.; Rubens lucra pe terenul arhitecturii, al decoratiunii etc. Astfel ornamentica Renașcerei căpătă o bogăție fantastică, isvor nesecat de motive pentru toate timpurile. Ornamentele Renașcerei la început se deosebesc prin cutezanța încălțurilor, prin flori fantastice și foi grase, susținute de cotore subțiri, ca în stilul gotic; numai alegerea foilor arată o apropiere de antic: acantul înlocuește frunza de ștejar și de iederă.

Acésta cumpătare n'a ținut mult. Imitarea anticului merse în curând prea departe, la acelși esagerări, pe care le-am vădit la Romani sub împărăți. În locul isvoarelor mai înalte intră în joc vanitatea domnitorilor, ambițiunea unor artiști singuratici, cari nizuiesc după frumseța esteriură și după o podobă bogată. Figuri de animale, de masce, figuri fantastice fură intercalate între plante. Acestea nu erau lipsite de grație și de frumseță până când artiștii își conservară simțul frumosului; dar elevii marilor măsuri, pe care i-am pomenit, supunându-se la capriciile principilor lacomi de plăceri rafinate, ajunseră cu încetul la esagerări monstruoase. Direcțiunea ideală, înaltă, care fusese urmată până acum, se părăsi; artiștii cădură într'un materialism comun, care produse Renașcerea târșia, stilul baroc său al perucelor. Epoca lui Ludovic al XIV înșemneză părăsirea completă a tradițiunilor antice; regularitatea liniștită a reuniunilor simple de masse și forme nu mai fu recunoscută, dezvoltarea harmonică și logică fu desprețuită; în locul lor fu căutat efectul drastic și picant. În fine se făcu tot posibilul pentru a încungiura regularitatea antică. Aceși confusiune a gustului se vede și în ornamentica; ornamentele de plante sunt cu încetul înlocuite prin melci, dungii etc. Astfel se naște așa numitul stil Rococo.

Prin jumătatea secolului al 17-lea abia se mai găsesc urme din arhitectura romană, cât despre cea elină

nici vorbă nu mai e. Și pușinul acesta pe timpul lui Ludovic XV trebui să cedeze moluscelor, buchetelor, mănunchilor de frunze, care nu steteau în nici o legătură una cu alta. Ba câte-odată suprafețe găvănose se convencesc, fără nici o formă și sens dar strălucitoare, ar pro-

duce indignațiune decât n'ar fi executate cu atâta grație și artă. Și pe acest timp, când artiștii își băteau joc cu dibăcie de toate legile frumosului, lumea privia cu despreț la operele evului mediu, care purtau numele de barbarice. O tempora, o mores!

(Finea va urma.)

V a r i e t ă ț i.

Teatru într'un colegiu episcopesc. În colegiul episcopesc din Ypre (Flandra vestică) de curând au reprezentat elevii înaintea părinților lor o bucată teatrală, care avu succes strălucit. În actual întâiu un școlar îmbrăcat ca francmaçon este ocupat a săpa o gropă în care se va înmormânta „catolicismul“. Ministrul de instrucție, ca diavol, îi ajută. Al doilea act se petrece într'o școlă. Ciocul apare acum ca învățător. Un tată intră în școlă cu patru fii ai săi și întreabă, cât va căpeta, decât-i va lăsa în școlă. Tergul se face, învățătorul plătește și tatăl bagă banii în buzunar. În același mod se primesc și alți copii. Apoi începe instrucțiunea și pe tablă se scrie: Nu există dumnezeu! Era-și vine un bătrân cu un copil, dar totdeodată și un ânger cu un sceptru. Diavolul aprinde 4 focuri bengalice, toți școlarii cad cu fața la pământ, er ângerul întonă cântecul: „Ei nu-l vor avea, frumosul suflet de copil.“ (Sij zullen ze nict hebben de schoone ziel des kinds). Diavolul fuge, copiii sunt scăpați și sala se temple de entusiasmul privitorilor.

O prinsore fatală. O societate de oficeri englezi din Calcutta era invitată la prânz la un camarad bogat. La 7 ore prânzul era servit atât de gustuos și de bogat, cum nu fusese până acuma în Calcutta. Dar precum fiă-care plăcere trebuie să aibă un sfârșit, așa se întâmplă și cu acesta: ospetul luculic se isprăvise. Buteliile cu vin se goliau pe întrecute, sute de toaste se rădicară, toate obiectele de conversațiune erau bine venite și erași părăsite. În sfârșit colonelul Macaulay prin manopera cea mai îndemnată aduse pe tapet frumseța meselor nouă și fiă-care le admira, pentru că purtasera bogatul prânz al amfitrionului. — „Sunt prea înalte!“ observă Charley Macaulay și cu o indiferență prefăcută, „cu o nimicură prea înalte! Nu ești de aceeași părere Gordon?“ — „Ei? Din contră. Le socotesc cu o umbră prea mică!“ răspuse James Gordon. — „Te înșeli, dragul meu! Am o escelintă măsură de ochi și sunt convins că am dreptate.“ strigă Macaulay; „nici o masă nu trebuie să fiă mai înaltă de două urme șese policari, și acestea sunt cel puțin cu un policar prea înalte.“ — „Te înșeli, Macaulay; mesele sunt chiar de două urme și șese policari.“ — „Nu te prinde, James, nu te prinde!“ strigă Macaulay, „sunt sigur de mine. Îți spun că nu mă pot înșela, deore-ce ochiul meu are totdeuna dreptate.“ — „Să nu mă prind?“ strigă Gordon. „Pre legea mea, decât mesele n'ar fi proprietatea mea — deci n'ar trebui să mă prind pentru ceva, de ce sunt sigur — m'ași remăși pe un lac de rupii (117,875 florini) că nu sunt mai înalte de trei-deci de policari!“ — „Ei bine,“ răspuse Macaulay, „decă vrei, voi ținea prinsorea; dar vă chiam pe toți ca martori, domnii mei, am mărturisit dinainte că sunt sigur de lucru. Ei țic, că mesele acestea dela pământ în sus sunt cel puțin de 31 policari!“ — „Fiă! un lac de rupii!“ strigă Gordon. — „Fiă!“ strigă Charley. Prinsorea fu primită în totă forma și chiar se trămise un servitor după o măsură, când Macaulay se întorse triumfător și strigă: „Putem să ne cruțăm osteneța măsurării, domnii mei! ha, ha, ha!“ adăogă el rîdend din inimă, „te-am prevenit, James, că nu mă prind pe un lucru, de care nu sunt sigur, așadar prinsorea trebuie să fiă bună!“ — „O țin de bună și rămân pe lângă cuvântul meu!“ strigă Gordon. — „Ei bine!“ strigă Macaulay, „atunci scote banii. Am măsurat mesele astăzi de dimineață, pe când te radeai, și aci este notița despre înălțimea

lor, chiar 31 de policari!“ Atunci colonelul Macaulay își scose surfidend notițul și arătă triumfând însemnarea sa. — „Șciū că ai măsurat mesele,“ răspuse Gordon cu un suris rece, „am vădut-o în oglindă, pe când mă radeam.“ Colonelul Macaulay era uimit. — „Pe onorea mea, mă uitam la tine,“ continuă Gordon, „gici și scopul tău, de aceea când te-ai depărtat, am pus să se taie din fiă-care picior câte un policar și astfel s'a întors fôea, agerul meu amic! Mesele sunt numai de trei-deci de policari și eu am câștigat prinsorea!“ — Rîsul și sgomotul, care izbucniră, ar fi acoperit durdulul Niagarei. Colonelul Macaulay părăsi a două și Calcutta mai sêrac cu 10,000 de funți șterling, ba ce e mai mult cel mai tiner soldat îl rîse. De altcum pôte că se îmbogățise cu atâta mai mult, pentru-că a fost ultima lui prinsore.

Bucătarii. Plăcerile mâncării sunt ale oricărei etăți, ele ne consolază de pierderea celorlalte. De aceea în toate timpurile s'au încercat omeni să facă din arta de a găti „arta artelor.“ Un bun bucătar se naște ca și un poet. „Decă m'ar întreba cine-va,“ dice Rabelais, „de vreau să fiu un mare poet se u un mare bucătar, ași da cu piciorul lui Pegasus.“ De aceea în toate timpurile bucătarii au stat în mare onore. Martial, a căruia satiră s'a esersat asupra tuturor obiectelor, și-a plecat genunchii înaintea bucătarilor. Henrion de Ponsay, fost ministru de justiție în Franca, dice în 1812: „Șciințele nu le voi socoti de ajuns onorate și reprezentate, până când nu voi vedea și un bucătar în academia șciințelor.“ Desvoltarea acestei arte merge mână 'n mână cu civilizațiunea. În Persia a început a înflori foarte de timpuriu. Regele Dariu avu o mulțime de bucătarii. Unul din generalii lui Alecsandru cel mare, la luarea Damascului a pus mâna pe 277 bucătarii ai regelui, 129 de sclavi destinați a duce și aduce mâncările, 70 carii turnau vin, 17 pentru apă, 40 pentru a parfuma vinul; și 66, al cărora oficiu era de a împleti cunune de flori împregiurul vaselor și paharelor. — Grecii sibiritici încă s'au ocupat mult de plăcerile mesii. Euterpion, bucătarul favorit al regelui Antigonus, fu numit generalisim al armatei, pentru că a inventat o nouă mâncare. Aceeși onore i s'a făcut lui Sophocles, după reprezentarea „Antigonei.“ Despre același Antigonus se istorisește: Un cinic îl rugă odată: „Dômnne, mor de sete; dă-mi o picătură de vin!“ — „Acesta nu e un dar regesc,“ răspuse monarchul. — „Ei bine, atunci dăruiește-mi un butoiu întreg,“ se rugă sufletal setos. — „Acesta, fetal meu nu e o rugare cinică,“ răspuse regele, și bietul om nu căpeta nimic. — Un bucătar grecesc, al căruia nume s'a pierdut, se dice că a descoperit arta de a servi un porc, a căruia parte dreptă era fertă, cea stângă friptă, er interiorul împlut, fără a fi fost spintecat. — Cucerind Grecia Romanii adoptară la masă obiceiurile învinșilor. La ei lucsul în mâncare ajunse la o desvoltare considerabilă. Cleopatra fiind odată la masă cu Antoniu, lauda delicateța ospetului; rivalul lui Octavian chiamă îndată pe bucătar și-i dede în dar o cetate cu 5000 locuitori. Patria celor mai bunii bucătarii era Sicilia. Cel mai renumit a fost bucătarul lui Nero, Trimalcion, care se trăgea din insula Trinacria. Acest om rar trebuia, când lipsia unii pești aleși, să le dea altora gustul și exteriorul lor, încât și gurmanzii să se înșele. El se mai pricepea să facă carnea de porc a semena porumbilor, rațelor, fasanilor etc. De altcum această artă au priceput-o și alții, deore-ce se

istorisește despre un Titius Quintius: că la Chalchis în Etolia a fost surprins de marele număr și de felurimea bucatelor ce i s'au servit,  r amfitrionul s u l'a asigurat: că tot ce s'a servit a fost carne de porc gătită în mod diferit. — Domitian a conchi mat odată senatul, pentru a se sfătui despre conservarea și prepararea unui pește de mare. — C p t nd acest împărat un pește mare a întrebat senatul, în ce vas să se g tesc . Desbaterile a u fost fórte obositoare.  n sf rșit, deóre-ce nu s'a găsit un vas atât de mare, a propus unul să se taie peștele în bucăți. Propunerea a fost respinsă, și s'a decis să se construiesc  un vas ad hoc;  r în espedițiunile împăratului să se ducă o mulțime de vase de t te mărimile.  n decursul desbaterilor un senator orb nu înceta de a admira mărimea și frumșeța darului,  ndrept nd ochii în direcțiunea opusă aceleia unde se afla peștele. Pop rele nordice sf rm nd puterea romană st rpir  și buc tari . Dar cu încetul ele încă se predar  plăcerilor m nc rii. Arta suferi mai multe îmbunătățiri sub Carol cel mare. —  n evul medi  buc tari  redevenir  favoriti  capetelor încoronate. „Un bucătar se vedea  mbl nd tot cu regele.“ — Eleonore de Provence, soția lui Enric III din Anglita, era at t de  nc ntat  de bucătarul s u, Richard de Norreys, încât  nduplec  pe soțul ei, să-i d ruiesc  domeniile Ackholt și Ackwel  n Berkshire. — Taillevaut, bucătarul lui Carol V și Carol VI din Franția, care împreună cu Platina, autor latin din secolul 15-lea, scrisese o carte despre cele mai bune „sauc  ur , sta la curte în aș  mare vază, încât gardele f  dede u onorurile. — Enric VIII făcu din bucătarul s u un baronet, fiind-că odată l'a surprins cu un purcel. — Sărbătorile i u în vécurile acestea un caracter tot mai pompos; totuși cantitatea întrecea calitatea.  n anul 1470 dede George Meville, fratele renumitului Warwick, la denumirea sa de arhiepiscop de York, nobilime  și preoțime  un osp , care demonstrează acest . La masă se aduseră adică; 6 tauri, 80 boi, 300 de porci, 3000 de viței, 3000 de g șce, 3000 de curcani, 2000 de găini, 4000 de porumbi, 100 de iepuri de casă, 200 de fasanii, 500 de prepelițe, 4000 de g inuși, 4000 de rațe, 8 viței de mare, 4 țestose, 300 pești, 12,000 de raci. Cu pregătirea a u fost ocupați 61 de camerari, 570 de bucătari și 1500 de băeți. A u fost 104 buti de vin și 300 de bere pentru a st mp ra setea  spetilor.

Wiera Sassulici. Henri Rochefort istorisește în „Rapport“ următoarea istori r : Într'o dimineță — era cur nd după procesul Wierei Sassulici — c p tai un misterios telegram, care-mi anunță o scrisore importantă. Scrisorea urmă într'adevăr și-mi vestea, că Wiera Sassulici cu mari greutăți a trecut frontiera Rusiei și se află în Germania, unde pericolul de a fi estradat  Rusiei este cu at t mai mare, cu c t atentatul pr sp t al lui Nobiling iritase cu deosebire poliția germană. Eram întrebat, dec' aș  putea să-i pregătesc în Geneva un asil sigur.  n loc de a începe un joc diplomatic cu guvernul din Geneva, m  dușei cu Olivier Pain drept la ministrul de justiție de atunci, domnul Heridier, ale c ruia nobile sentimente republicane imi erau cunoscute. „Wiera Sassulici,“ dișei c tr  el, „are intențiunea de a veni la Geneva. Decă Rusia ar cere estradarea ei, ce-ai face D-ta?“ — „Ac sta este fórte simplu,“ răspunse el, „nu o vom estrada.“ — „Dar sentința, care a achitat-o,“  nt mpina  eu, „a fost cassat  din cauza unei preținse greșeli de formă, și ea tot rem ne acusat  că a slobodit două pușcături de revolver asupra generalului Trepow.“ — „Deore-ce n'a făcut-o,“ fu răspunsul, „atentatul ei pentru noi este fără  ndoel  politic.  n cazul cel mai rău, decă Rusia ar păși prea amenințătoare, am da proteg tei D-tale un semn să m rg  pe c te-va țile într'un alt canton. Apoi am căuta-o în Geneva și am declara Rusiei, că nu ne-a fost cu putință să o găsim.“ — „Mai este,“ observa  eu, „un mijloc și mai simplu. Fata ș-ar putea schimba numele, aș  c  în lista străinilor nu s'ar găsi nici o persoană înregistrată ca Wiera Sassulici.“ — „Escelent,“ răspunse domnul Heridier. „O vom cunoșce

numai sub numele ce ne va d  ea însăși.“ — Wiera avea gata un nume fals, îl adoptă și putu rem nea c t i-a plăcut sub numele acesta în buna cetate Geneva, pe care a părăsit-o de cur nd.

Bibliografie.

Mixandra, novela de Fr d rik Dam . București, 1880. Tipografia Carol G bl. Prețul 1 leu.
 — **Principii din pedagogia generală**, de Dr. Ilarion Pușcariu, protoscel arhiepiscop. și asesor consistorial. Sibiu, tiparul tipografiei arhiepiscopale, 1880. Prețul 1 florin. Autorul dișe în prefață: „Convingerea, ce o am c  învățatorii noștri sunt ast di accesibili și pentru lucruri mai subtile și mai grele din sfera pedagogiei, m'a îndemnat să pe mine a scrie opul de față, care, mărturisesc, nu cuprinde descoperirile mele, ci studiul și rezultatele cugetării multora. O parte însemnată din materialul cuprins în opul acesta s'a publicat în „Foișora Telegrafului roman“ din anii 1876 și 1877,  r acum acel material completat se ed  într'o formă mai sistematică. Eu sunt mulțimit, decă prin scrierea de față mi-a succes a fi popularizat și mai mult între învățatorii români unele din rezultatele științei pedagogice.“
 — **Compendi  de geografia universală**, prelucrat în usul școlilor medie și al preparandielor, de Teodor Ceonțea, profesor preparandial. Arad, 1880. Cu tiparul diecesan. Prețul 1 flor. 50 cr. v. austr. Se află de v ndare la autorul în Arad. Dela 10 exemplare se dă unul rabat.

— Primim următoarea scrisore
 Domnule Redactor!

Brașov, 29 Fevr. 1880.

Vă rog bine-voiți a insera în jurnalul, ce aveți onore a-l redige, următoarele observațiuni dela un amic al școlii și în specie al  nv ț mentului elementar. Este în adevăr un semn fórte îmbucurător, c  în fine și învățatorii noștri a u început a ține cont de progresul, ce face  nv ț mentul primar în statele cele mari civilizate și a u început a aplica și în școlile nóstre elementare metodele, care s'a u dovedit prin știință și prin practică mai bune și mai raționale. Tocmai acum mi-a venit în m n  și partea II din „Aritmetica“ bravilor  nv țatorii Dometiu Dogariu și Ion Dariu și am observat cu cea mai vi  satisfacțiune, c  numiiți învățatorii a u ținut cont strict de principiul  nstrucțiunii intuitive, care după principiile cele mai nouă pedagogice form z  partea fundamentală a  nv ț mentului elementar, c  a u observat cu tótă îngrijirea gradul de dezvoltare intelectuală al elevilor și în fine că a u acomodat ecsemplele după împregiurările sociale și economice ale poporului nostru. — Scurt, nu am destule cuvinte, prin care să recomand învățătorilor noștri acest manual eminent. — Consistoriile nóstre școlare încă ar trebui să se ocupe mai cu dirindinsul de  nstrucțiunea elementară, care este baza societății, să încurajeze și să spriginesc  cu premii și prin recomand țiuni, pre cei ce își aduc tributul lor pe altarul  nstrucțiunii publice.

Primiți, domnule Redactor, încredințarea deosebită mele stime și considerațiuni, ce vă păstrez.

Dr. Vasile Glodariu.

Gicitur  de Saoh
 de Veturia P. Dess nu.

	ti-	te			ce	cunđi	
f�-	rea	și	ne,	de	tot	bi-	te-
pl�-	Sunt	r�	t�-	to?	as-	mi-	fugi
	ța	ce			iu-	Ce	
	ci-	nis-			ne?	noșci	
tr�-	ce	Vi�-	prin-	cu-	c�	iu-	bi-
pi-	ce	vesc.	m�	besc;	prea	Când	e�
	o-	ură			te	ne	

Se p te deslega după săritura calului.

Deslegarea giciturii numerice din N-rul 8:

M n stirea Argeș.

Deslegare nimerită primirăm dela d-nele și d-șorele: Maria M. Chișu din Craiova; Cornelia Lazariț din Deva; Emilia Onci  n. Ciavoșchi din Usdin; Aurelia și Leontina Colceri  Carabianu din Blașiu; Maria Nasta din Sibiu; dela d-ni: N. I. G mulescu din Brăila; G. M. Z nescu, G. I. Sabovici și Ilie Sava din Brașov; V. Brendușanu din Blașiu; Cergit din Făgăraș; E. Micu din Arad; L. Spinu din Suceva; G. Dragă din Cilu.